

ספר עמוד אימורים שאינם נעשים רע לכריות כי אם לשמים יראים רי

הששי

חייבי עשה שמונים

תפילין	סוכה ולולב	וקרבן לראוי
מזוזה	לעבוד בעבד כנעני	מצות מלך לכתוב לו ספר תורה
ציצית	לעשר מעשר בהמה	להביא פר הבא על כל המצוות
ומילה	ראייה. חגיגה	פר יום הכפורים
קדושת השם	שמחה ברגלים	כל מעשה יום הכפורים
אהבת השם	לשרוף ולגרע ע"ז	עשירות
יראת השם	נר שבת	חביתים
לעבוד לשם	נר חנוכה	יציקות
לידבק בשם	צדק את הדין	בלילות
ללכת בדרכיו	להיות תמימים	פתיתות
מורא מקדש	לרדוף צדק (ב)	מליחות
מורא שבת	לעשות צדקה	חנופות
שמור שבת	לגמול חסד	הגשות
ועונגה	הכן יתר על אוניך	קמיצות
פרו ורבו	מצות הקהל	הקמרות
ושמחת את דברי	והתקדשתם והייתם קדושים	שחיטות
לעשות הפסח	למחות זכר עמלק	מליקות
לשמרו שבעת ימים	לשרוף נותר באש	קבלות והואות
קדש שמונה ימים	ביעור חמץ	השקאת סוטה
[שבות שמונה ימים] (א)	כסוי הדם	הורדת עגלה
ראשון ושביעי של פסח	טבילה בזמנה	עריפתה
עצרת ויום הזכרון	מצות נדרים ונדבות	טהרת מצורע
יום הכפורים	עולות ושלמים	הבאת קרבנותיו
תקיעה בראש השנה	חטא להתכפר בתחנונים וקרבן	טהרת בתים ובגדים
ענוי נפש ביותב"פ	טמאים לטהרם בהייה ומבילה	קצירת העומר

סימן שצט [טז]

תפילין את ה' אלהיך תירא ותעבוד. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך

תועפות ראו

מנינה כתב ללאו דלא חסור אינו אלא בני שממרה בדבריהם ובהוראתם ואינו כפוף להו כמו הדוקין וסנייתוסין ודומיקן לא בני שהוא כפוף למנותן ועובר בהן כו' עכ"ל ובחי' מהרד"מ לסי' מ' שורש ראשון כל' מדגש' ולא זכר דברי הרב"א מורחי :
(א) המוסגר הוספתי מדעתי עפ"מכ"ר סימן תי"ח "שבות שמונה ימים" ועי"ש משכ"ר בביאור הדברים שבות שמונה ימים דהוא ח' ימי הסוכות במנות שבות וכ"כ רבינו שם סי' תי"ז קדש שמונה ימים דהיינו בסוכות שמונה ימים מקדשים עם חולו של מועד עי"ש והוא דלא כמ"כ בה"ג ע"פ כה"י רומי סנד"מ דברנ' תרמ"ח בזה"ל ושמונה ימים קדש ואלו הן שמונה ימים. שבת. וראשון ושביעי של פסח. ועצרת. ויום הזכרון. ויום הכפורים. וראשון ושמיני של חג הסוכות. עכ"ל : (ב) לרדוף דק. לעשות דקס. לגמול חסד. שגסא אלו ל"ג נפשים הספר ומדברי בה"ג הובאו לכהן ולשון הכה"י רומי של בה"ג "לעשות דקס בהגע" :
מבואר

420 ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

(א) צוה יוצרנו שיתנו ישראל מצותיו ומלכותו עליהם בד' מקומות בתורה בפ' בא אל פרעה בפ' קדש לי כתיב והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך ובפ' כי יביאך כתוב בסמוך והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך בפ' שמע כתיב בואתחנן וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך בפ' והיה אם שמוע בוהיה עקב נאמר וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם הרי אלו ארבע מקומות שצוה בהם הכ"ה שיתנו ישראל את מצותיו על ידם ובין עיניהם ואמרו חכמים (ב) אחרי שבאלו ד' פרשיות כתיב צריך שיכתבו ד' פרשיות הללו בתפלה של יד ובתפלה של ראש ותניא במנחות פ' הקומץ רבה [י"ז ב'] ירך זו שמאל אתה אומר זו שמאל או אינו אלא ימין ת"ל אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואומר ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים ואומר למה תשיב ירך וימינך ר' נתן (ג) אומר א"צ הרי הוא אומר וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל היא ותניא [י"ז ב'] ידכה (ד) יד כהה זו שמאל ותניא אין לו זרוע פטור מן התפילין אחרים אומרים ידכה לרבות את הגדם והלכה כרבנן ותניא אימר מניח התפילין בימינו שהיא שמאלו והתניא מניח בשמאלו שהיא שמאל של כל בני אדם אמר אביי כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו למדנו באיזה יד צא ולמד באיזה מקום מן היד תנא דבי מנשה על ירך זה קבורת למושל (ה) בלע"ז ומגלן דידך זו קבורת דת"ר [י"ז ב'] על ירך זו גובה של יד אתה אומר זו גובה של יד או אינו אלא ירך ממש אמרה תורה הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש מה להלן בגובה הראש אף כאן בגובה של יד רא"א א"צ לה"א והיה לך לאות על ירך לך לאות ולא לאחרים לאות ר' יצחק אומר הה"א ושמתם את דברי אלה על לבבכם (ו) שתהא שימה כנגד הלב והיינו קבורת ומגלן גובה של יד היינו גובה בשר שבורע חדא דאמרינן בבבלי תלמודא תפילין בזרועו והזרוע נקרא אבר שאצל הכתף כדתניא באהלות פ"א במגן אבריו של אדם אחד בזרוע שנים (ז) בכתף ועוד דאמרינן בעירובין פ' האומר [י"ט ב'] דאורייתא קיבורת כולה

תועפות ראה

(א) מבוחר עמ"ס ברכות ו' א' על זה הפסוק ר"ה הגדול אומר אלו תפילין שצ"ה"ם (ב) מביאם ס"פ צא. והנה בשל יד הלשון שזה בכל ה' מקומות אלה בשל ראש משונה פ' קדש לי שכתוב בה ולזכרון מחיק ג' פרשיות שכתוב בהן ולטוטפת ועל"ז היינו כך ולזה כיון רש"י במנחות כ"ח א' ד"ה ד"ס שכ' דבכולהו כתיב ולטוטפות או ולזכרון בין עיניך ומיושב משכ"ס הנרש"ס ע"ד רש"י וז"ל נ"י מדוע מביא דוקא מתפס"ר ולא מש"י המוקדמין במקרא כו' עכ"ל וכ"ה הרא"ש בסדר תקון תפילין כמנ"כ הדרישה סי' ל"ו (ג) ר' נתן אומר כו' בס' משנת אברהם שער הימין ס"ט א"כ כחז דר' נתן אמורא ולא תנא וטעה בזה דר' נתן תנא הוא וחזרו של ר"מ ה"ה (ד) ירך זו שמאל כ"ה בגדפס וכ' שם ה"מ לך דקדק שלא כ' רבינו כמנ"כ לפיטו ידכה כ"ה זו שמאל עיין בדבריו אולם לפיטו כאן בהכח"י כתוב כהונן גם בדברייחא שבסמוך שכ"ר אין לו זרוע כו' בגדפס ה"ה אין לו אלא זרוע והמנ"כ סי' כ"ו סק"ג הביא גי' היראים שכ"כ במדרכי יען כתוב בקלף ומש"כ המנ"כ שם בדעת הא"י דגירסתו היתה ג"כ אין לו אלא זרוע פטור מן התפילין יפה השיגו בזה בשו"ת עמודי אש סי' אות ג' ליתא כמבואר לפיטו בפנים הא"י ובנידון קשיית המנ"כ שם על רב אשי דמשני דר' הוראס יליף להנחה בשמאל מידכה כ"ה כתיב יד כהה מהא דמבואר בספרי דברים ס"פ ל"ה ר' יוסי אומר מלינו שאף ימין קרויה יד כו' א"כ מה ח"י ידכה להביא הנידס שיהא עתה בימין הרי ללא כרב אשי ודחק לתרץ דמעתא דנפשי' אמר רב אשי לענ"ד לק"מ אש נפרש דמה שאמרו בספרי א"כ מת"ל ידכה שהוא חוזר לדברי הת"ק ור' נתן שאמרו שם מקודם דהת"ק יליף שם דהנחה בשמאל מן ירך שאין יד האמורה כמ"מ אלא שמאל ור' נתן יליף מן וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין כו' וע"ז שאלו לדבריהם א"כ מה ת"ל ידכה כ"ה ומשנו להביא הנידס שיהא עתה בימין וזהו צדור. ודעת רבינו בגידס דפלגין אחרים ות"ק דלא כמנ"כ הכוס' שם דמר אמר חדא ומא"ה וז"ל ולכן כ' רבינו והלכה כרבנן וכ"ה ש"ס ופי' כרבנן היינו ת"ק דאחרים דסתם להו בגלון רבים כמנ"כ הא"י ה' תפילין סי' תקע"ז דלא כמנ"כ בשו"ת מגנה בלולה ד' ע"ג דכוונת היראים על אחרים עיי"ש שכ' וההימא על היראים דפוסק כאחרים כו'. (ד) זה קבורת פי' קיבורת גובה שצורע עשוי כעין קיבורת למושל בלע"ז כ"ה וכ"ה בגדפס ובגדפס ליתא הבלע"ז. (ו) ז"ל הנה"כ סי' כ"ח ר' יצחק אמר ושמתם את דברי אלה שיהא עתה שומה כנגד הלב וזהו נוסחא ישרה אצל לפיטו במנחות ל"ז ב' על לבבכם וקשרתם שיהא שימה כנגד הלב ועיין הע"ש שאליתא מ"ה א"כ שביא שם גי' הרי"ף רי"ה ה"ה על לבבכם וקשרתם שיהא קשירה נגד הלב ולא זכר שם גי' כה"ג ובגלל העיסור ה' תפילין ח"ה הביא גי' הרי"ף ועי"ש בביאור אות י"ב שהגיה בדבריו וזהו בתם ובספרי פ' ואתחנן ובתנחומא סדר בא איתא ר' יצחק אומר כו' והיו הדברים האלה על לבבך דבר שכתב לך. ואיזה זה גובה שביד פ"כ וכ"ה הרמב"ם והשו"ע א"ה סי' כ"ו ס"א ולפלא על המאיר לארץ להארכה"ה שם ס"א שלא העיר שיהא נוסחת הספרי והתנחומא עיי"ש מש"כ בזה ורבינו לא כ' חבית וקשרתם משום דמפרש להלן ופי' במנחות ל"ה ב' קשר ש"ת צריך שתהא למעלה כו' וצריך שיהא כלפי פנים כו' בתפלה ש"ד וללא כרב עמרם שמפרש הכל בתפס"י ור"ל למעלה בגובה הזרוע ולפנים נגד הלב עיי"ש במ"ל סק"ה וכ"כ הא"י סי' תקע"ז בשם רב האי גאון ז"ל דצריך שיהיה כלפי פנים קאי אחפשי' דצריך שיהא כלפי פנים כנגד הלב וכן וזכור סדר בא כתב בגלון התנחומא והיו הדברים האלה אשר אנכי מנחך היום על לבבך מכלן אמרו צריכה שתהא שימה כנגד הלב ועי"ש בביאור ענפי יאודה וסדר הגאון רא"ד שלי"ס ה"ה העיר ע"ד התנחומא שמסיים שתהא שומה כנגד הלב שימה מאן דכר שמה בפסוק והי' והא"ל ה"ה כנגד הלב וע"כ פ"ס הוא מה שהובא שם פסוק והיו אלא מפרשה שיה' דרש וראשונה הוא כפשוטו שהדברים יהיו חקוקים על לבנו ורק מדשינה הלשון וכ' ושמתם דרשין לדרשא זו עכ"ל. (ז) שנים ע"ס וז"ל ד'. וכל דברי רבינו יאן

הוא כדברי ר"ת שבחום' מנחות ל"ז א' ד"ה קיבורת. (ח) המוכרג הסופהי וכ"ה בגדלס ומוכרז. (ט) בגדלס אצוי והפי' שכ"ר ה"ש פשטי' דקרא דכתיב בין עיני וכמס"כ הרמב"ם פ"ד מהל' תפילין ה"א ואר"י לכוין אותם באמלע כדי שיהיו בין העינים ועיין קדושין ל"ו א' חור"ה תפילין. (י) למספת למספת למסופות הרי כאן ד' גלגל' ובגדלס כתוב למספת למסופות וט"ס שם שסחר עוד אחת וכל"ל למספת למספת למסופות וכמו שהבחי' כאן והלכך כתב רבינו וה"ל כו' ושי"ר לגמרא זו עיי"ש בגיבורי אות ג"ה. (יא) מתוך דברי המחבר משמע דהא דקמאר תריך שגיג' חרין למקום התפר קאי אחרין שבין בית לבית וכן פרש"י ורמב"ם. ובגל' העימור כ' ח"ל (אחר שמציא פי' לשני) ולא נירא לן דמס"כ אפסקי בש"ן של תפילין הממירה גבי תיתורא הו"ל לממזר וכן נמי לעיל בעותק ח"ס או משיחא ביהימס ומסתברא לו דהא דלכיי קאי אש"ן דכפלינן תריך שיאה מניע למקום התפר אצוי חרין הש"ן בגולה וכן למטה וכן מהמנח ט"ס. עיין בגמ' שאבי' פוסק בדבריו ואומר ש"ן של תפילין הלמ"מ והדר אמר תריך שגיג' החרין למקום התפר ועל כן חקשה שפיר או קאי בחרין שבין בית לבית ולמה הפסיק בדבריו ע"כ מנאחי' כתוב בשולי גליון הכת"י באותיות מרגליות ואינו יודע מי רשם ההגהה הזאת בגל' הגליון. ואפ"י. (יב) כר"ד. באו"י סי' תקס"ג כ' בשם הר"ר שמחה דלכתחילה עבדין כאבי' ודעיבד לא פסלין כר"ד מנהדרעט ח"ל המדרכי בלגלס כ' הר"ר אלחנן דהלכה כר"ד להקל וגפ"ה משמע כן לעיל מן הברייתא דקמי' אם אין חרין כיבר פסולה הא כיבר כשירה והיינו כר"ד לפ"ה ואציי נמי לא אמר אלל לחומרא בעלמא אבל פסולה ליכא כמדומה לי ומכ"מ ראו' להחמיר משום דאבי' היה ראש ישיבה וגדול ממנו עכ"ל והקשה הש"ח ואיך כ' המדרכי דברייתא כר"ד הא דברייתא קמי' אם אין חרין כיבר פסולה דהיינו אפי' דעיבד עמינה הא כיבר כשירה כר"ד ופ"ה דוקא לא מינין לממיר הא כיבר כשירה אפי' לכתחילה דהיו מן הקהל אל הקהל ואל' אמר אין תריך משמע אפי' דלכתחילה אצ"ל ולא תי' מידי ולי נראה דהין כאן קושיא דלכאורה דברי המדרכי קשין מראשן לבסוף דלכתחילה פסק כר"ד להקל ורואים לדבריו מצינו וחס"כ אמר ומכ"מ ראו' להחמיר כו' אע"כ דכ"י פירושו מתחלה סבר המדרכי דאבי' מחמיר אפי' דעיבד שגיג' חרין למקום התפר ומס"ה אמר היר"ל דהלכה כר"ד להקל כשירה דעיבד ולא כאבי' והוכיח כן מהברייתא הא כיבר ש"ד והיינו כר"ד אך לפי"י יקשה לאציי מן הברייתא מ"ה חידש המדרכי דאבי' נמי לא אמר אלל לחומרא בעלמא ואש"ם הברייתא גם לאציי ונענין זה דלכתחילה ראו' להחמיר כאבי' גדול מר"ד וא"כ אודא לה קושיית הש"ח. והנה להמדרכי מספקא ליה כמס"כ כמדומה לי והיינו דיל"ל דאבי' מחמיר אפי' דעיבד ואי קשיא מהברייתא י"ל דלכיי ס"ל דלס' אין חרין מניע למקום התפר קרי לה דברייתא אין חרין כיבר ופסולה וכ"ל דעת הר"ר שמחה שבאו"י שכתב ודעיבד לא פסלין כר' דימי מההרדע משמע דלאציי דעיבד ממי פסול ולרבינו אין ג"מ בזהב"ל וקי"ל כר"ד ומלשון ר"ד משמע דלכיי.

ספר עמוד זאטורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

תיתורא של תפלין הלכה למשה מסיני [בין ש"ר בין ש"י (יג) פי' תיתורא עור שהבתים תפורין עליו ואמר אבוי מעברתא דתפלין הלמ"מ] פי' נקב שבתותורא שרצועות התפלין עוברת בו ואמר אבוי ש"יין של תפלין הלמ"מ פי' קמטים כעין ש"יין בבתיים ההצונים. לצד ימין (יד) יש בו ד' קמטים ב' הצונים וב' פנימים וש' של צד שמאל יש בו ג' קמטים א' פנימי ושנים הצונים. ותפלה של יד נותנה בבית אחד דהניא [ג"י ב'] כיצד כותבן תפלה של יד כותבה על עור אחד ונותנה בבית אחד ואם כתבן על ד' עורות והניחן בבית אחד יצא וצריך לדבק שנאמר והיה לך לאות על ירך כשם שאות אחד מבהוץ כך אות אחד מבפנים דברי יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך אמר ר' יוסי ומודה לי יהודה ברבי שאם אין לו תפלה ש"י ויש לו תפלין שתיים ש"ר שתולה עור על אחת מהן ומניחה אמר רבא מדבריו של ר' יוסי חור בו ר' יהודה אלמא כ"י יוסי ק"ל ואמר אבוי (טו) ד' של תפלין וי"ד של תפלין הלכה למשה מסיני פי' ברצועות של תפלין ש"ר קושר כעין דל"ת ובתפלה ש"י קושר ברצועה כעין וי"ד. ש"יין דקמטים דבתיים. דל"ת ברצועות ש"ר. וי"ד ברצועה של יד. בין כולם שדי. אמר ר' יצחק [ג"י ב'] רצועות שהורות הלמ"מ אבוי הוה יתיב קמיה דרב יוסף [טז ע"ג] איפסקי ליה רצועה דתפלין אמר ליה מהו למקטריה א"ל וקשרתם קשירה תמה א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריה ועייל תפריה לנו אמר ליה פוק חזי מאי עמא דבר פי' (טז) היתר נהנו בו אי הוי תפריה לנו פירוש לתוך המעברתא שאינו נראה. וכמה שיעור אורך הרצועות אמר רמי בר חמא עד אצבע צרדא רב כהנא מחוי כפוף רב אשי (יז) מחוי פשוט ופי' שניהם שני טפחים צריך חוץ לקשר שאחורי ראשו וחוץ לקשר שבזרועו ושיעור רחבן לא ידעתי בתלמוד ושמעתי קבלה (יח) כשעורה לאורכה. אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב קשר של תפלין הלמ"מ פי' שצריך לקשור שני ראשי הרצועה ביחד אמר רב נחמן ונוייהו לבר

תועפות ראם

רמשי' לכתחילה א"ל כמ"כ ה"ה ועיין כס' כלילת המנורה מערכת ה"ה אות ז'. (יג) המוסגר הוספתי מהנדפס והוא מוכרח ומשכ"ר בין ש"ר בין ש"י אהא לאסוקי דל"ן פי' כמו ש"יין של תפלין דבסמוך דבש"ר לחוד מיירי כהתוס' דל"א כהעמוד דבש"ר נמי איכא ש"יין אכל תיתורא הוא בין ש"ר בין ש"י וסעורך ערך תתרי פי' אהא דהר"ה א"ר תיתורא דתפלין הלמ"מ ו"ל לאחר שהיה ד' פרסיות בד' בתים כדי שלא יפלו לחוץ טעה תפירה אחת מלמטה על פני כל הבתים כעין גשר עכ"ל ומשמעות הערוך דבש"ר קאמר ושפיר אמר רבינו לפרש בין ש"ר בין ש"י דל"א כממשעות הערוך ולפמש"כ האו"י סי' תקס"א ע"ס הררי"ח שפי' תיתורא רצועה העליונה של תפלה של זרוע והבזילא האגור סי' ס' א"ש ג"כ משכ"ר לאסוקי מפי' זה אל"ף בין ש"ר בין ש"י קאמר ופי' שור שהבתים בו. ובמשכ"ר בין ש"ר בין ש"י א"ש בזה מ"ס אב"י וצריך שיגיע חריץ בו' אחר מ"ס ש"יין של תפלין ולא אמר לה אחר מעברתא דתפלין לפי' רבינו שפי' דצריך שיגיע חריץ בו' לא קאי אש"יין כ"א אחריון שבין בית לבית כפרש"י וכן דקדק ע"ז בעל העיטור כמ"כ לעיל אות י"א וכ"כ הרא"ש בהל"מ סי' ה' לגי' כ"א ש"י' המע"ס שס אל"ף משום דתיתורא הוא בין ש"ר ובין ש"י וה"ה מעברתא שאמר אבוי ואל"כ אין לסמוך לזה וצריך שיגיע חריץ בו' דל"א מיירי כמ"כ כ"א בש"ר ואמר מקודם ש"יין ש"ת משום דתרווייהו בש"ר לחוד מיירי כ"כ בהנחות וחי' מלאכת יו"ט למס' מנחות ג"ה א'. (יד) בלשון רבנו כ"כ המ"י וכבר פי' הב"י בלו"ח סי' ג"ב דברי המ"י דימין ושאל דקורא קאמר וכן יתפרש דברי רבינו. (טז) שנת ס"ב א' ועי"ש בתורה ש"יין ובא"ז סי' תקס"ו והב"י בלו"ח ריש סי' קנ"ד תי' פירש"י ו"ל שס ובפ"ב דשנת דפריך משי"ן סי' ה"ה דפריך מדל"ת וי"ד וכפרש"י שס להדיא אל"ף דאב"י נקט ש"יין דהיא אות ראשונה משם שדי עכ"ל ובמהל"ת לא תי' מידי דמס' כהתוס' מנייה כ"ז ב' ד"ה תשמיעי וס' משמע פ"ב דשנת דפריך והאמר אב"י ש"יין ש"ת הלמ"מ ולא פריך קמ. מן הדל"ת וי"ד ר"ל אמאי לא פריך גמ' אהא דמשי"ן שס במסקנא אל"ף לרצועותיהן מן הדל"ת וי"ד כדפריך שס אהך שיתויא דלאל"ף לעורן מהא דאמר אב"י ש"יין של תפלין הלמ"מ וכ"ה בתוס' ככ"ד בהדיא ואל"ף אין ההחלה לתי' הב"י מיהו המרדכי בהל"מ מיישב פרש"י דל"א חיקי' מפ"ב דשנת עי"ש כמ"כ הר"ר אלהן וכו' הריטב"א והרשב"א בתי' לשבת דכ"ח ואל"ף ג"כ לרבינו הרא"ש. (טז) פי' היתר בו' כפיר"ת בתוס' מנחות ג"ה ב' דל"א כמ"י והרמב"ם שפי' להחמיר ועיין אלו"י סי' תקס"ו ו"ל הסמ"ג עיין כ"ב וכו' הר"ב בספרו אם נפסקה הרצועה ופחתה מבשיעור אין לה תקנה לא לקושרה ולא לתפורה אכל לפי מה שקבלתי מותר וכן משמע בדברי הר"ר ממז"ל עכ"ל וכן העתיק המרדכי בהל"מ לשון הסמ"ג וכו' השם חדש וז"ל אמאי קאמר בלשון משמע כיון דמבואר בדברי רבינו היתר נהנו בו ולק"מ דהר"ה כ' להחיר אי הוי תפירה לנו בו' ואל"ף י"ל הא לא הכי אין תקנה להופרה לכן כ' וכן משמע בדברי הרא"ש דנראה לו דמשכ"ר אי הוי תפירה לנו לא בדוקא הוא אל"ף רבותא קאמר דלפי' רעוע שמקף הזרוע לקשור וכן הראש שרי לתפור ולעיל לתוך המעברתא שאינו נראה ובאמת לשון הכת"י כאל' משונה מהנדפס דשם כתוב פי' היתר נהנו בו ואל"ף כתב תפירה לנו פי' בו' וכו' והגמ"י ע"ש הרא"ש ושפיר מפרש הסמ"ג דהיתר נהנו בו בכל גווי אף אי לא עייל תפירה לנו אכל כאל' בכת"י הנוקחא היתר נהנו בו אי הוי תפירה בו' משמע דבכ"ג נהנו היתר ותל"מ ומה שפי' רבינו תפירה לנו לתוך המעברתא עיין תה"ד סי' מ"ז ש"כ לפרש פרש"י דר"ל תפירה לנו שיתפור מלגו ולא מלגב והריקאנמי סי' ד' כתב רצועות תפלין שנספקה מותר לתפורם בנידון וכו"מ דבדברי רא"ש בו' עכ"ל והנה בדברי רבינו ג"כ כ"א היתר תפירה אכל בנידון לא ראינו כאל' ו"ל כמ"כ המג"א ס"ס ג"ג ענש"ס המחבר אם נפסקה הרצועה יש מתירין לתפור מלג פנים וז"ל מדרשתם הר"י כאל' דפתו כאל"ף דלפי' בחוסיין שרי עכ"ל. (יז) רב אשי נדפס רב שמי. (יח) קבלה. כ"ה במדרש תנחומא פי'

ספר עמוד ואיסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים ריב

פי' (יט) צד השיער הוא נוי העור. תנא [נ"ה ב'] תפילין מרובעות הלמ"מ פי' מרובעות למדני רבינו יעקב ז"ל לאחר שיעשה ד' הבתים בין כולם יהיו מרובעות שיהיה האורך של ד' בתים כרוחב בית אחד שאז שוה רבועם לרובע תפלה של יד והיינו דתניא לעיל מי שאין לו תפשי" ויש לו ב' תפילין ש"ר שתולה עור על אחת מהן ומניחה אלמא רבועם שוה אמר רבא בתפירין ובאלכסונו שתהא (כ) תפירתן מרובעת פירושו ישמור שלא יכווץ העור ויפסיד רבועם אלכסונו פ"א בתפירתן ובאלכסונו שיהיו מרובעות בתפירתן שתהא תפירתן מרובעת ויהיה לה אלכסון פי' רבוע מכוון וגמור. ועור הכתים ורצועותיהן צריכות עבוד לשמן דתניא בסנהדרין פ' נגמר הדין [מ"ה ב'] ציפן זהב או שתלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשרות רשב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדם לשמם וקו"ל כרשב"ג דרבה פליג עליה דאבבי ואמר הזמנה לאו מילתא היא ומוקמינן תתם (כא) כרשב"ג דמצריך עבוד לשמם אלמא הזמנה לאו מילתא היא הלכך אם לא היה מעבדם לשמן הזמנתו למצוה לא היתה מועלת והתם [מ"ה ב'] אמרינן הלכה כרבא ועוד דאבבי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קנ"ם ולא הוצרך לפסוק הלכה כרבא אלא משום (כב) דאבבי כרבים ורבא כחידאה. אמר רב יעקב (כג) אמר רב יהודה קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהיו ישראל למעלה ולא למטה פי' יצמצם רוחב הרצועות שמניח בראשו שיהא הקשר נמשך למעלה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהיו ישראל לפנים ולא לאחור פי' (כד) יסוב הקשר קצת לצד פניו. למדנו הלכות הבתים והרצועות צא ולמד הלכות הפרשיות תנן במנחות פ' הקומץ רבה [כ"ה ב'] ד' פרשיות של תפילין מעכבות זא"ו ואפי' כתב אחד מעכבן ואמר רב יהודה אמר רב [נ"ה ב'] ל"ג אלא לקצו של יו"ד פשיטא אלא לביאידך דרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב כל אות שאין גו"ל מקיף לה מיד ורוחותיה פסולה אמר רבא [כ"ט ב'] ז' אותיות צריכות ג' זיוגין שעמט"ז ג"ץ פי' זיוגין שלא יעשה ראשן עגול כזה (כה) אלא משוך כזה שעמט"ז ג"ץ שיהא לכל ראש האות ג' פיגין וראיתי בני אדם שעושין תנין למעלה שעמט"ז ג"ץ [ג'] נקודות ארוכות לכל אחד ושעות הוא בידם שלא בא רבא ללמדנו אלא גוף האות האריך נמסרה עשייתה למשה מסיני ואמר רב אשי חזינא להו לספרי דייקני (כו) דחטרי ליה לגנו דח"ת ותלו ליה לברעיה דח"י חוטרי ליה לגנו דח"ת כלומר חי ברומי של עולם ופי' חטרי כמו חטרת דגמל הדבור"א בלע"ז מנביהו באמצע ח' של אחד (כו) כזה ח

תועפות ראה

בא ועיין מנחות נ"ה ב' תוד"ה וכמה. (יט) פי' רבינו כלשון אחר שפרש"י דקאי אמרי הרצועה ופי' רבינו מקום השיער שהוא חלק שם הוא נוי הרצועה ויתראה לחוץ לא יד שכלפי הנשר. (כ) שתהא תפירתן מרובעת. בנדפס ליתא ועיין מגילה כ"ד ב' פרש"י וזכור"ס וגראה שפי' הראשון שכל"ר הוא כפרש"י והפ"א הוא פיר"ת וז"ש רבינו בפי' הא' לני' הנדפס פי' בתפירתן ישמור שלא יכווץ העור כו' אבל לפמ"כ כלן שתהא תפירתן מרובעת א"כ מה זה שכל"ר רבינו אח"כ פ"א כו' שיהיו מרובעות בתפירתן שתהא תפירתן מרובעת כו' והלא גם מקודם כ"כ רבינו. (כא) ומוקמינן תתם כו' עד הלכך חסר בנדפס ורבינו כ' כפיר"ת בתום"ס שם ד"ה אצ"פ ועיין להלן סי' ת"א אות נ"ד. (כב) כו"כ כ' תתם קדושין ט' א' ד"ה והלכתא. והפ"א פ"נ דזכרות ס"ס ל"ג לא זכר מה שפסקו להדיא בסנהדרין הלכה כרבא וראיתי בזה"ס כ"ד שכל"ר דרש מרימר הלכתא כוותי' דרבא וכ"ה בזה"ס הנד"מ עפ"י רומי דרלין תרמ"ח ז' רכ"ח והגראה בעיני שיש שם דלוג וכ"ל דרש מרימר הלכתא כוותי' דרבא. (כג) דרי"ף איתא כני' רבינו אמר רב יעקב אמר רב יהודה וכ"ה בלא"ו סי' תקע"ו ועיי"ש סי' תקע"ה אמר רב יהודה אמר רב יעקב וזכור"ס הנדפס הני' אמר רב יהודה אמר שמואל ולפינו בנמרא ח"ר יהודה ותל"מ. (כד) פי' יסוב כו' הוא כפי' רבינו אליקים בלא"ו סי' תקע"ה והב"ר בסי' כ"ז בשם האגור דלא כפרש"י ועיי"ש בזה"ס שכל"ר ע"ז הסירוב שהוא תתם וז"ל העיסור בפי' הנ' שיהא הקשר נ"ס כלפי ז' ימין יותר מלד שמאל עכ"ל. (כה) כזה. הלאור חסר וכן בסמוך והמוסגר הוספתי מהנדפס להבין היטב פי' דברי רבינו וכדברי רבינו כ"כ ר"י הראשון בזה"ל מוזח שנו בזה"ל רבינו גרסום ורובי המפרשים פירשו שיה' ראשיון עשוין כג' זיוות כדי שיראו כמות ז' מנ' דליהן וזה כ"ל כיון שמדבר על גוף האותיות עכ"ל וזהו דעת הרא"ש וז"ל שיהא לכל ראש האות ג' פיגין פי' ג' זיוות והב"מ שכל"ר ויש שסומכין על קרנות האותיות כו' כיון למש"כ היראים ועיין בסי' גליא מסכת שו"ת אה"ע סי' ז' ביאור עמשכ"ר ג' פיגים ולא חשיב ד' פיגים לכל אות עיי"ש ודע דמשכ"ס הגליא מסכת לדבר ברור בדעת הא"י שהוא כמו דעת הריב"א המובא במדרכי ריש גיטין שמלריך בנט אפי' שטענ"ו בתנין שלם ולפיכך צריך נני' לפי' קו"ל השמאלי של יו"ד דחד דינא להם וראיה ברורה לזה דע"כ סובר א"ו"י כריב"א כו' עיי"ש בלחך דלין זה אמת והמעייין בפנים הא"י ה' גיטין ס"ס תשנ"ו יראה לעינים שחלק שם על הריב"א וכו' מסבירא שלא להצריך זיון לאותיות של נט ואפי"ה דעת הא"י שם לפסול קו"ל של יו"ד שפיר"ת שהוא לז' שמאל שספוף למטה אפי' בנט ואל"כ נסתרו דברי הגליא מסכת שם. (כו) דייקני דני רב, כ"ה בנמרא לפינו ונ' הנדפס ואמר רבא חזינא להו לספרי דווקי ותל"מ. (כז) של אחד. ממשכ"ר לשון אחד הים נראה דס"ל כה"ר שמה שה' רואה לומר דבפי' הקומץ לא בא לפרש אלא ננו של ח' דלחד עיין א"ו"י סי' תקנ"ב ויש לנחות עפמ"כ הח"א מהרש"א בתפרי זה שהוא חי ברומי של העולם ועל כוונה זו אמרו דים לכון בחי"ת דלחד שהוא יחיד ב' רקיעים ובאריך

כמו מקל דמתרגם חוטרא עושין בחי"ת של אחד כזה **ח** ואין בתוספות הזה קלקול האות (כה) ותלו ליה **ח** וטעמא (כט) שהעוה"ו נברא בה"א ודומה לפרוודור לפני העוה"ב והוא ועוד יש אותיות אחרות שצריכות תגין (ל) אחרים והריני מפרשם. **ה** כפ' והיה אם שמוע יפתח ובקומך ואספת וקשרתם. **בפ'** והיה כי יביאך ונתנה הזכרים כי ישאלך בחזק יד כי תקשה לשלחנו ויהרג ידכה **בפ'** קדש המין והיבוס אשר [לן] למען מימים וכל ל' שבתורה צריך לעשותה עגולה מאחריה ורגלה ארכה כזה **ך** וטעמא שאין חילוק בין כ"ף כפופה לכ"ף פשוטה אלא כפיפותה ופשיטותה הלכך צריך לכיון הכ"ף פשוטה כשתכוף רגלה שתהא מכוונת בין כ"ף כפופה וכן פ"א כפופה וצד"י כפופה צריכות עגולה לצד התחתון כשיפשטם שיהיו מכוונות פשוטות הלכך צריך לעשות עגולות כזה **פ** צ' ולא מרובעות ובולמות כזה (לא) וגוף האל"ף מעט עמוקה (לב) לצד ימין כזה **צ** ולא פשוטה כזה **צ** וטעמא דתניא בשבת פ' הבונה [ק"י ג'] וכתבתם כתובה תמה שלא יכתוב אלפ"ן **צ** עיינ"ן כיון שהוצרך לעוה"ב שלא יעשה שמואל עמוקה לצד ימין כע"ן לצד שמואל [אלמא דומה קצת עקום אל"ף לצד ימין לעין צד שמואל] והזהירו חכמים שלא יעמיקנה כ"כ וראיתי אלפ"ן של אספמא כך כפופות מעט באמצעין. **צ** הצריכה טי"ת להיות כפופה בראש ימין כזה **ט** דומה מעט לכפופות פ"א דתניא התם כתיבה תמה שלא יכתבו טי"ת"ן פפ"ן למדנו שכפופת טי"ת **ט** דומה קצת לכפופת פ"א על כן הוצרך להזהיר שלא יכפפנה כ"כ (לז) ואמרי' התם בפ' הבונה [ק"י ה'] מאי טעמא פשיטא כרעיה דדלי"ת לגבי גימ"ל למדנו שגוף הדלי"ת צריך לפשוט רגלו לאחריו כזה **ד** ואמרי' שם מ"ט כרעיה דקו"ף תליא למדנו שגוף הקו"ף כזה **ק** שלא יגע רגלו למעלה. ואם נכתבו האותיות **ד** כדינם ונמחקו או נקדעו מיינתין ינוקא דלא חכים ולא טיפש ואי קרי להו כמעיקרא שירי וכשירין והכי אמרי' במנחות פ' הקומץ רבה [כ"ט ז'] ראמי בר תמרי דהוא [חמוה ד]רמי בר מצוה הן (לד)

תועפות ראם

[illegible]

ספר עמוד ו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים ריג

דיקולי איפסיקא ליה וי' דויהרג בנקיבה אתא לקמיה דר' זורא א"ל ויל אייתי ינוקא דלא חכים ולא מופש אי קרו ליה יהרג פסול ואמר ר' זורא [שם ע"א] לדידי מיפרשא לי מיניה דרב יהודה ניקב תוכו של ה' כשרה ניקב ירכו אם נשתייר בו כשיעור אות קטנה כשר ואם לאו פסול פי' אות קטנה כמו יו"ד דבחי קרי ליה ינוקא דלא חכים ולא טיפש בדמיעיקא . וה"ג (לה) למטפות למטפת ולטיטפות וכן מצא ר' בספרים מדויקים . וצריך ליתן ריוח בין חיבה לתיבה במלא אות קטנה [מנחת ל' א'] פי' יו"ד ובין אות לאות במלא חוט השיעור ורוב התיבה (לו) בתוך הדף פי' בתוך הסרגול שהלכה למשה מסיני הוא לסרגל תפילין מדי רוחות דאמרינן בנישין [י' כ'] אמר ר' יצחק שנים כותבים בלא שרטוט שלש אין כותבים בלא שרטוט פי' מארבע רוחות והא דאמרינן במנחות [ל"ג כ'] הלכתא תפילין לא בעי שרטוט [מוזזה בעי שרטוט הכי

תועפות ראב

רש"י שפי' וי' דויהרג כל כבוד אירע במקום נקב ונראה כמין יו"ד וכ' הב"י סי' ל"ב דמשמע מפי' דבשעת כתיבה פגע בנקב ואפי"ה כשר אי ינוקא דלא חכים ולא טיפש קרי ליה ויהרג ע"כ דלא ס"ל כסדרת הרא"ם דהכשר דמיטוק הוא רק אם נכתבו כדין ואפי"ה נתקלקלו ומשום שירי מטה וכ' השם חדש דמש"כ הב"י להקשות היכי מבשרין בהספק אות בנקב והרי אמרו בהקומץ כל אות שאין נויל מורק לה מד' רוחותיה פסולה והי' דאין פסול אלא בנדבקה באות אחרת אבל בלא"ה לא . עוד תי' דהא דמבשרין בליספק בנקבא היינו דוקא בנפסק אחר שנכתב שאלו היה נויל מקיפה מד' רוחותיה , דכ' תירוטי הב"י הוא פלוגתא בין סדרת רש"י לסדרת רבינו דרש"י ס"ל ע"כ כתי' הא' ורבינו ס"ל כתי' הב' וקא' תימא על הב"י שלא הזכיר סדרת רבינו דרש"י בזה דלא כתי' הב"י עכ"ל ועיין בצנן העוזר לאו"ח סי' ל"ב בשו"ת שם שתי' לקושיית הב"י עפ"י שיטת הירושלמי והעלה כן להלכה להחמיר בשל תורה דלוח שנדבק בתחילת הכתיבה אין לה תקנה לגרור הדיוק כדי שיא' נויל מקיפה דהו"ל חק תוכות אלא לריך לגרור כל האות . ועודא הוי בעינן בסי"ת שנמצא בה שם הקודש אלאך ננוע ג' ה"א ללמ"ד ויש שהיו רוצין לגרור לגרור הדיוק שרי דלמאי ניוחם לה אי משום דברי הנוב"ל שהביא הפ"ח ביו"ד סי' רע"ו סק"ח דבנישה אח"כ לא שרי דממ"ה הלכה דלוי פסול ואסור למחוק אפי' מקא' אות עיי"ש ז"ל דהא בנרעק"א בגנין הסו"ע או"ח סי' ל"ב סז"ל כתב אף בנדבקה אח"כ יש לגררה דמקרי ע"מ לחק לנאת בזה מסיקא וע"כ הוא חולק על הנוב"ל ויש לשמוך עליו וכבר הורה זקן בשו"ת משיב דבר להגאון ל"ב ה"ד"מ סי' ע"ח לגרור הדיוק אולם רבינו הגדול הרב הגאון מוהר"ר ירוחם יהודה ליב מד"א דפ"ק מינסק היה מורה וכל לגנו כל היריעה ואמרתי לפרש שעמו עפ"י ד' האהע"ו כנ"ל דלוחות הנדבקות בתחילת הכתיבה אין להם תקנה בגרירה דהוי חק תוכות וא"כ שאלו היה הדיוק בתחילת הכתיבה וע"כ לריך לגרור כל ה"א וא"כ דמיא ממש לדינו של הרמ"א ביו"ד סי' רע"ו סז"ל י"א ב"א של שם שנכרע נוגעת בגנה ונוגעת רק מטע דיש לספק בדבר אם מותר ועיין בשו"ת פני ירושע סי' א' שכל שם לגא' דלוי סותר ד' הרמ"א למש"כ המהגר שם נדבקה אות לחברתה באותיות השם יש לו לגרור דה"ל דבדברי המהגר אינו נוגע בניף האות כ"א בדיבור מש"ה אין שם איסור מחיקה כלל משא"כ במש"כ הרמ"א דיש לו למחוק בניף האות הוי ספיקא דאורייתא עיי"ש וא"כ לדברי האהע"ו דגם בדיבור יש לגרור נוף האות אין יותר בדבר וכאשר אמרתי לפניו הדברים אמר כך הן הדברים בלתי . והיה רבינו הרא"ם פי' גם הא דניקב ירכו של ה"א אם נשתייר בו כשיעור אות קטנה כשר דבחי קרי ליה ינוקא דלא חכים ולא טיפש כדמעיכא והוא דלא כמש"כ בס' משנה ברורה דציואר הלכה לשו"ע או"ח סי' ל"ב סעי' פ"א בפעם דאם נשתייר במלא אות קטנה כשר וי"ל נראה פשוט דקים להו לחו"ל באות ה' וכדומה דזה שיעורן בעצמם ולכן א"ל לה"ר מהתינוק דהתינוק אינו מורגל בזה התמונה דכל אחד כותב לתחילה אות ארוך עכ"ל לדברי רבינו נראה שאם היו מראין לתינוק דלא חכים ולא טיפש ואינו יכול לקרואו דפסול אלא שא"ל להראותו לתינוק דמסתמא קרי ליה כדמעיכא אולם ד' רבינו אינם מוסכמים להלכה שכ' הרמ"א ב"א"ח סי' ל"ב סעי' ע"ב המהגר נפסק אחת מהאותיות וי"ל הפסיקת כו' ולפ"ד רבינו גם בזהים פשוטות כה"ל חליא ממי אם תיטוק כו' אלא דבשיעור אות קטנה מן הסתם קרי ליה ינוקא כדמעיכא . (לה) וה"ג כו' לשון הגדפס וה"ג לשונות למעפת וכן מלא ר' בספרים יבנים לאת על כו' ולי ברור שבין ושאר דברים יכתוב כאלו מלא כספר מדויק ואריך ליתן כו' וכ' שם הש"ח דברי רבינו לא יוכלו להולם אריכה קאי כו' ולי ברור שבין רבינו למש"כ החוש' סנהדרין ד"ד ב' ד"ה למעפת ע"ה ר"ח וי"ל שם וה"ל למעפת למעפת ולמעפת כו' וא"כ חסר בגדפס למעפת העלשי גם משכ"ם לשונות הראשון מלא וי"ל בין פ"א לחי' ע"כ הוא מ"ס דכבר כתבו החוש' שם דלא כתיב ו' בין פ"א לחי' ככולהו וכפי הנראה וכן מלא ר' שכתב רבינו הרא"ם כיון לרנו ר"ח ולכן נראה להגיה שם ולמעפת בראשון והוא הכתוב בתורה בראשונה צפ' והיה כי יציאך וכן נראה ברור להגיה כהן ובספרים שלפנינו צפ' והיה אם שמוע למעפת וכן כל לאות שבפרשה מלא וכבר כ' בס' ברך שאמר בזה"ל אמנם רא"ם וההסיד והרוקח י"ל כתבו קא' מלאים וחסרים בסיגנון אחר אבל אין לנו הנהגים אלא בדברי הרמב"ם בחסירות ויתרות עכ"ל ובס' אור תורה למח"ס די לוג'אזו פ' עקב כתב בזה"ל ובס' יראים כת' מלאהי ה"ל למעפת למעפת ולמעפות וגם זה שפס' עכ"ל ובהכח' שלפנינו אינו כן (לו) ורוב התיבה כו' לשון הגמרא הוא נודמנה לו תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב שמים בתוך הדף וי' חוץ לדף אלא שלש בתוך הדף ושנים חוץ לדף ורבינו שינה במתכין דעתו אפי' בתיבה בת ג' אותיות ב' רוב התיבה דהוא ב' אותיות בתוך הדף כהמשעת הרמב"ם ודלא כהרא"ם בל"ה ס"ח סס"ס עיין ציואר הנ"ל או"ח סי' ל"ב סקע"ח ובמה שהרמב"ם ממיר אף חיה בתוך הדף רבינו לא ס"ל כן אלא דוקא רוב התיבה בתוך הדף ומינה בתיבה בת ז' או ס' אותיות כשרוב התיבה בתוך הדף ש"ד וטע"ג דג' אותיות הם חוץ לדף ובהרמב"ם דלא כהרא"ם שם . ורבינו חסר מהבירייתא בין שיטה לשיטה כמלאו שיטה . וכל השם חדש נראה מזה דעתו כהמנ"א סי' ל"ב סקמ"ד דא"ל להגיה אלא בסי"ת וכן נהגו רוב הסופרים שאין מדקדקין בזה ויראיתו בסי' ברך שאמר שכל בזה"ל לשון ספר יראים ויהיו רוב התיבות תוך הסרגול דה"ל לסרגל מד' רוחות אין כותבין ג' אותיות חוץ לשיטה משמע שאינו פסול אם כתוב אות אחת או ב' חוץ לשיטה עכ"ל ותמיכתי דליתא כלל בסי' יראים אין כותבין ג' אותיות חוץ לשיטה אלא ורוב התיבה בתוך

426 ספר עמוד ו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים וראים

פי' תפילין לא בעי (לו) שרטוט בין שורה לשורה אלא מד' רוחות כשאר כתבי הקדש] מזוזה בעיא שרטוט בין שורה לשורה ולפי שפרשיות של מזוזה כתובות בתפילין הוצרך לומר תפילין לא בעי שרטוט שמעתי פירוש אחר אבל זה שמעתי מרבינו יעקב ז"ל ועיקר. וסדר התחלת השורות וסיומם שמעתי וקבלתי פרשה ראשונה ז' שורות: וידבר מסיים משה. אל העם מסיים חמץ. היום מסיים אשר. נשבע מסיים מצות. וביום מסיים גבולך. והגדת מסיים עניך. למען מסיים ימימה. פרשה שנייה ה' שורות: והיה מסיים הזכרים. לה' וכל מסיים בחוק. יד מסיים על. כן מסיים ה'. חמישית במצרים. פרשה שלישית שלשה וחצי שורות: שמע מסיים מאורך. והיו מסיים בשבתך. בביתך מסיים עניך. וכתבתם חצי מסיים ובשעריך. פרשה רביעית והיה אם שמוע (לח) והיה אם שמוע מסיים ומלך. ואספת מסיים לחם. וחרה מסיים ושמתם. את מסיים בשבתך. בביתך מסיים נשבע (לט) וחצי השורה היא. . . עד על הארץ. כל הפרשה היא ה' וחצי שורות. זה סדר תפילין של ראש ובתפילין של יד שש שורות (מ) ראשונה והיה מסיים וכת שנייה מסיים החוקה הזאת שלישית למועדה ה' כל רביעית מסיים וכלכתך בדרך חמישית ובשבתך מסיים אחרים ששית והשתחוית מסיים על הארץ. וכופלן מסופן לתחלתן כדאמרין במנחות [נ"א ז'] לענין מזוזה (מא) חלבו חיינא ליה לרב הונא דכריך ליה מאחד כלפי שמע. למדנו כתיבתן צא ולמד הנחתן בארבע בתים בתפילין של ראש דהניא במנחות [נ"ז ז'] כיצד סדרן פי' סדר הנחתן בבית קדש והיה כי יביאך (מב) מימין שמע והיה אם שמוע משמאל פי' מימין הקורא ושמאל הקורא והוא למניה להפך וה"פ נותן קדש משמאל המניה בבית החיצון ואח"כ נותן בבית השני והיה כי יביאך וחזר לצד אחר ונותן שמע בבית החיצון לימינו של מניה ובבית השני והיה אם שמוע וכן שמעתי מרבינו יעקב ז"ל שקבלה היתה בידו מרב האי הגאון ז"ל היוות באמצע פי' והיה כי יביאך והיה אם שמוע באמצע שמוע היצון לצד ימין קדש היצון לצד שמאל ולא כדברי רבותינו שמפרשים קדש [והיה כי יביאך (מג) שמע והיה אם שמוע נמצאו] והיה כי יביאך ושמע

תועפות ראם

הדף פי' תוך הסירוג וזל"מ. (לז) המוסגר הוספתי מיראים הדגש והוא מוכרח להניח ובשמעתי רבינו יעקב ז"ל והוא ר"ת כ"כ ר"ל ב' המכריע סי' פ"ה וז"ל ושמעתי אומרים משם רבינו הס ז"ל דס"ת נמי לא צ"ע שירטוט בתפילין אצל מיהו דריך לסרגל מד' רוחות ולא יותר בין ב"ס בין בתפילין אצל לשרטוט בין השימין א"ל חוץ ממזוזה כו' והנה צמניה י"ח ז' אמרו תפילין א"ל שרטוט וז' התוס' שם פיר"ת דכן הלכה וכ"כ בשב"ל השלם סוף ענין תפילין משם רבינו יעקב ז"ל דתפילין הלמ"מ דל"פ שרטוט ואם שרטוט פסולין ועיין סוטה י"ז ב' תוד"ס חכמה אצל ר"ת פירש כו' ובמהרש"ל שם ז"ל ועיין לעיל סי' רס"ח ומש"כ שם אות י'. (לח) נדפס הסדר מתחילה פ' והיה אם שמוע ואח"כ פ' שמע והוא כשיפת רבינו להלן בסדר הנחתן צבחים אצל כאן הוא בסדר כתיבתן בתורה שמע מתחילה בסדר ואתחנן ואח"כ והיה אם שמוע בסדר עקב וזריך לכתובן בסדר הוה כהנ"ד צב"ח ריש סי' ל"ב עיי"ש. (למ) כ' המשתין וז"ל כל הדף הזה נמחק ונעושה ככ"י עכ"ל וגרסה לי דנל"ל כאן צביתך נשיים נשבע ה' והני השורה היא לצביתך עד על הארץ. ובהגמ"י ספ"ב מהל' תפילין הביא כל לשון רבינו וכ"ה ב' צריך שאלמר פ"ה הרא"ס וז"ל פ' שלישית ה' והני חלו הן והיה א' ואספת ב' וחרה ג' את ד' צביתך ה' לצביתך ו' עכ"ל ובנדפס כתוב פי' הני מסיים באמצע השורה. (מ) שם שורות כו' ב' צריך שאלמר כ' ע"ש הרא"ס וז"ל ובתפילין ש"י כתב [הרא"ס] שיש להיות ד' שורות עיין שם עכ"ל והוא ט"ס וז"ל ו' שורות וכ"ה בהגמ"י שמשם לקח הב"ש דברי רבינו ויש כאן ט"ס בדברי רבינו וכנ"ל ראשונה וידבר מסיים ארץ זאת שני' מסיים החקק הזאת. שלישית למועדה מסיים ה'. כל רביעית כו' ובנדפס זאת שנייה מסיים החקק. הזאת שלישית מסיים למועדה. מימין רביעית מסיים וכלכתך בדרך כו' ואינו מוכן הדברים וברור שיש שם ט"ס וז"ל הזאת למועדה שלישית מסיים ה'. כל רביעית כו' ככתוב כאן לפנינו וגרסה מדגרי רבינו דלע"נ דס"ב כר"ת היות להדדי כדלמר בסוף: אינו אלא בש"ר ולא בש"י דהא הכא מפרש סדור שמע קודם לזהיה אם שמוע ובהסמ"ק סי' קנ"ג שאלמר דתפס"י לא נחלק עיין צב"י סי' ל"ד ומדגרי רבינו נראה דלע"י לכתחילה לא צעיק היות להדדי צב"י ור"ד הזקן צב"י המכריע סי' פ"ו הביא מש"כ רא"ס צספר יראים שתפס"י כתב כל ד' פרשיות צב"ש שורות זו למטה מזו והשיג עליו מזה דתמ"א צמנחות ל"ד ב' דמכשר תפס"ר לעשות ש"י ש"מ סדר אחד יש לשתין עיי"ש ובא"ו ה' תפילין סי' תק"ע שם צב"י רבינו יחזיק החסיד תפס"י אל יכתוב בעמוד אחד הכל כו' ר"ל לאסוקי מדעת רבינו הרא"ס. (מא) ר' חלבו. נדפס ר' אנהו. (מב) יביאך מימין כו' נדפס כתב צוה"ל יביאך שמע והיה אם שמוע. קדש והיה כי יביאך מימין כו' ויגרסא זו לא מצאתיה צב"ש מקום וכלן הוא כני' הש"ס שלפנינו ומש"כ נדפס והמורה פי' נותן קדש מימין המניה כו' הוא ט"ס וז"ל קדש משמאל המניה כמובאר כאן וכ"כ שם הש"ס להניח וכן מובאר ב' המכריע סי' פ"ו ששעתיק שם לשון היראים ככתוב כאן אלא שהש"ס דחק שם בתיבת והמורה פי' מי הוא המורה אם רבינו יעקב והוא ר"ת שבתוס' מנחות ל"ד ב' א"כ קשה נראה מה זה שם רבינו אח"כ וכן שמעתי מרבינו יעקב ז"ל אצל כאשר זכינו לאור הכת"י שכתוב תחת תיבות 'והמורה פי' תיבת וה"פ א"כ דברי רבינו צ"י שם נמנוס וברור שהיה כתוב צר"ת וה"פ ור"ל והני פירושו ושצבו נדפס והדפסו והמורה פי' ועיין צו"ת מנחם עזרים סי' ק"ו ומש"כ כאן שקבלה היתה בידו מרב האי כו' לון הנדפס הוא שקבלה היתה ביד רבינו האי כו'. (מג) המוסגר הוספתי מיראים הדגש

ספר עמוד אימורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים ריד

באמצע והלשון מוכיח כדברי רב האי דאי כפי' רבותי הכי איבעי ליה למתני כיצד סדרן קדש וחיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע ומתחיל לימין. אמר רב חננאל אמר רב החליף פרשיותיה פסולה בין גווייתא לגווייתא בין גווייתא לבייתא (מר) בכל ענין פסולה. ואמרינן בשבת פ' במה מדליקין [כ"ה ז'] תניא הלמ"מ תפילין נכרכות בשערן ונתפרות בגידן פי' נכרכות כורך (מה) הפרשיות בשיער בהמה מטהורה ונותן לתוך הבתים וצריך שיער עזים או של בקר אבל של אלים ורהלים לא מיקרי שיער כדכתיב [פ"ג ז'] מאה אלף אילים צמר והצמר אינו בכלל שום (מו) שער כדתנן [נפ"ט ומקואות] ר' יהודה אומר של צמר ושל שיער אין חוצצין ותנן בזבחים פ' המזבח מקדש [פ"ה ז'] הצמר שבראשי רהלים ושיער שבוקן תיישים ובתיקון תפילין של גאונים כתוב וכריך להו בשערא דתורא כי היכי דלידבר לעגל ולא ליחמו כדכתיב [יחזק"ל כ"ג י"ז] המעט לנו את עון פעור מיהו בשיער של עזים מיהא כשר ומה'ט מצוה מן המוכרח לתופרן בגידי שור. וצריך שיהא עור הבתים מבהמה מטהורה דתני רב יוסף [שנת כ"ה ז'] לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה מטהורה בלבד וכתיב בהדיא בתפילין למען תהיה תורת ה' בפיך ודרישו בשבת פ' ב"מ [פ"ה ז'] מן המותר בפיך ומהאי טעמא נמי צריך שיהיה הקלף שהפרשיות כתובות בו מעור בהמה מטהרה ועל עור נבלות ומריפות מותר כדאמרינן בשבת פ' שמונה שרצים [ק"ה ז'] כותבין על עור נבלות שמי שהרגו מלך משובח וזו שאלה שאל ביתוסי אחד את ר' יהושע הגרסי מניין שאין כותבין אלא על עור בהמה מטהרה דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך אלא מעתה על גבי נבלות ומריפות אל יכתבו א"ל אמשול לך משל למה'ד לשני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד הרגו אספקלטורא איהו מהם משובח הוי אומר זה שהרגו מלך א"ל אלא מעתה יאכלו א"ל התורה אמרה לא תאכלו ואתה אמרת יאכלו א"ל קלוס. וכשנותן הפרשיות בתוך הבתים יתנם בשכיבה ולא בוקיפה שכן היו לוחות מונחות בארון וכן שמעתי מפי רש"י (מו) שנאה היה לתת ספרי תורה בשכיבה ולא בוקיפה. ותניא בפ' הקומץ רבה [מנחות ז"ג א'] הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף מוזהר על דוכסוסטום קלף במקום שיער (מה) דוכסוסטום במקום שיער פי' אותו של צד השיער נקרא קלף ואותו של צד הבשר נקרא דוכסוסטום פי' רב האי גאון ז"ל לוקחין העור וחולקין אותו לשנים אותן של צד השיער נקרא קלף ושל צד הבשר נקרא דוכסוסטום פי' מקום בשר ומעבד להו לתרווייהו במקום דבוקם ולצד הבשר ולצד השיער לא מעבד להו וכותבין שניהם על המעובד שהוא הנאה והיינו דהניא קלף במקום בשר פי' הצד

תועפות ראם

הנדפס. (מר) לגבייתא כ"ל נדפס כתוב בזה"ל אר"ח א"ר החליף פרשיותיה פסולה ומותר בין גווייתא לגווייתא אכל בין גווייתא לגבייתא בכל ענין פסולה וכתב הש"ח דברי רבינו שכתב ומותר בין גווייתא לגבייתא לא יכולתי ליישבם דאין לומר דרבינו פוסק כאב"י שהרי בתחלת ההלכה גבי הזמנה מילתא כתב וק"ל אב"י ורצא הלכה כרצא דר' מיע"ל קנ"ט עכ"ל ולא ראה בתשו' מנחת עזריה שאלה ק"ו שכתב ע"ד רבינו פוסק כאב"י מעט דר"י בסנהדרין פ"ט א' כוותיה ס"ל דסני ליה צאורי כל דהוא ולא שאני ליה בין אור דיימין לאור דשמאל עי"ש וכ"כ הווי העמודים ולפלא שלא העיר מגי' היראים בנדפס סי' ל"ג וכאן סי' שט"ז שהביא שם הך דסנהדרין בזה"ל וכדנרצא דאמר רבא בית החינון כו' וא"כ אין מקום לדברי הרמ"ע דהא רצא פליג הכא עלי' דאב"י ובספר מעשה"ה האריך לתרץ דברי רבינו ולדעתיו ה' נראה דני' רבינו לא ה' בדברי רבא וגווייתא לגווייתא וכן ליתא במדרכי וא"כ למסקנת הגמרא אלא ל"ש היינו בין גווייתא לגבייתא ובגבייתא לגבייתא וללא כאב"י שאמר ובגבייתא לגבייתא ל"ל זה אכל גווייתא לגווייתא אף לרבא מותר ושם שאמר רבא הך דבני לוייתא אוריא דיימין קחויא אוריא דשמאל כו' לא שייך לבין גווייתא לגבייתא והמע"ט בזה"ל תבלין סי' ו' וכן פס"ג נ"כ לגווייתא לגבייתא ורבינו לא ס"ל הכי כ"ל הוא לטוסחת הנדפס אכל לפמ"ש"כ כאן באמת פסק רבינו בכל ענין פסולה. (מה) לשון הנדפס פי' נכרכות שירי הפרשיות תוך שיער כו' והש"ח שם דחק צפי' שירי מה הוא וגי' הכת"י ברורה. (מו) שם שיעור. הלשון מנומנם ויותר נראה דל"ל לשון שיער. (מו) מפי רש"י. בנדפס הגי' מפי רבי והוא ר"ת וכמ"כ התוס' במנחות ל"ג א' ד"ה הא ע"ש ר"ת שמינה מושבב ולא מעומד הפרשיות של תפילין ועיין להלן סי' ת' בגיאורי אות כ"ה. (מח) ז"ל צד. וכ"ה בדברי רבינו בסמוך והיינו דהניא קלף במקום בשר כו' ובנדפס כתוב כאן קלף במקום שיער ודוכסוסטום במקום בשר והגרסה דע"ס שם וז"ל להיפך קלף במקום בשר ודוכסוסטום במקום שיער ועיין שם ע"פ ז' חול'ה קלף בערוך ערך דוכסוסטום כתב ע"ש רב האי כדברי רבינו וללא כס' משנת אברהם סי' ח' סק"ב שם שם דנערך בשם רב האי כתב דלצד הבשר שהוא עב הוא קלף ואותו לך דק שהוא לצד השיער קורא דוכסוסטום גם החתם סופר חא"ה תשו' ג' כתב ואמנם דעת רבינו האי בערוך ערך דוכסוסטום דהעצה הדבוק לבשר נקרא קלף וכותבין במקום הדבוק לבשר ממש עכ"ל ולפלא צעני דהמע"ט בערוך שם יראה בדברי רבינו היראים שם רב האי נאמנים מאוד ועיין מנחת ל"א ז' רש"י ד"ה דוכסוסטום ובשם"ה ד' ויילגא ראם בהנחות הגר"ש שמשלקט שם והגרסה יותר להניח תחת "שלא" דל"ל "שלו" כמ"כ בס' מלאכת שמים כלל ז' בינה ד' וראיתי כאן להביא דבר נאמנם ששמעתי מפי הרמ"ל וכו' מוה"ר עקיבא ראפסאד"ט גלי"א בדברי הרמב"ן במלחמת ה' פ"א דסוכה ד"ה וז"ל לית להו הא דרב יודא וכו' שם שם הרמב"ן והו' שהרגינו הגאונים לעשותו בעבור מלוא עכ"ל ונאמנת ט"ס שם וז"ל לעשותו בעבור מלוא וכלשון הרמב"ם בפ"א מהל' תפילין ה"ט

428 ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

של מקום הבשר ולא מקום בשר ממש והיינו מקום דבוקו ודוכסוסטום במקום שיער צד מעובד שהוא לצד השיער מקום שהיה דבוק לקלף שנקלף ממנו ותניא שינה פסול ולא קי"ל הכי אלא כר' אחי קי"ל דתניא בשבת פ' המוציא [ע"ט ז'] ובמנחות פ' הקומץ [סג] שינה בזה ובזה פסול ור' אחי מכשיר וכוותיה קי"ל דמוקמינן פ' המוציא דקאי [רב] [מט] דכוותיה ותניא בשבת [סג] ובמנחות [סג] ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין ומוקמינן לה במנחות כר' אחאי הלכך עורות שלנו שאינם קלף ודוכסוסטום שלא נעשו באותו ענין שפירשתי כשרים. ויש לשאל דתנן גבי מגילה פ' הקורא למפרע [י"ז ב'] היתה כתובה על הדיפתרא לא יצא עד שתהא כתובה על הספר בדיו ואמרינן [י"ט ב'] טעמא דגמר כתיבה כתיבה מדכתיב ואני כותב על הספר בדיו ואמרינן [סג ע"ט ב'] דיפתרא דמליח וקמיה ולא עפיץ ושלנו לא עפיץ והיאך אנו כותבין תפילין ומזוזות וספרי תורה על שלנו דהא לענין תפילין ומזוזות אמרינן נמי במנחות [י"ז ב'] דגמרינן כתיבה כתיבה מדכתיב ואני כותב על הספר בדיו והא דתניא בשבת פ' כ"ב הקדש [קמ"ז ז'] אין בין ספרים למגילה אלא שהן נכתבים בכל לשון ובכל דבר (ג) ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר בדיו דמשמע דמגילה הוא דבעי ספר הא שאר דברים לא בעי ספר ה"מ הא דקתני ספר לאו למעוטי שאר דבר אלא אנב ריהטא קתני לה בהלכות מגילה ותדע דהא ברישא לא קתני לה אלא שהן נכתבין בכל לשון ובכל דבר ואילו על כל דבר לא קתני הלכך היה לנו לפסול דיפתרא ושמעתי מפי רבי (נא) דלא מצריך תלמודא עפיץ אלא לעבוד שלהן שהוא במליח וקמיה אבל עיבוד שלנו שהוא חוק עיבודו לא מצריכין עפיץ ומיקרי ספר בלא עפיץ וראיה לדבריו מביא מדאמרינן פ' הקומץ רבה [מנחות י"א ב'] קרע הכא בשמים יתפור בשלש אל יתפור ומפרש עלה הא דאמרינן בשלש אל יתפור בלא עפיץ אבל ברעפיץ יתפור וכולה שמעתתא מיירי במוזוזה וס"ת אלמא יש עיבוד בשאר בלא עפיץ. ועוד יש להכשיר דיפתרא אליבא דמאן דמכשיר לעיל בשנוי קלף ודוכסוסטום דתניא לעיל וי"ל כי היכי דמכשיר בההיא שינוייה מכשיר נמי דיפתרא (נב) ותדע דבפ' הכונה [סג ק"ג ב'] דתני פסול ס"ת

תועפות ראם

ה"ע ומקומות הרבה נהגו לעשות אותן צבור מזה ופי' שם הכל"מ עור מזה פי' דלא מליח ולא קמיה ולא עפיץ ודפ"ח. (מט) המוכר הספתי מהנדפס וכו' במדרכי בלק"מ סי' תתק"מ עי"מ שכל האף ותניא בשבת כו' עד כר' אחאי הכותב כאן אצל בידעם הספר והנה משכ"ר דרב קאי כותי' אין זה אלא לחד שינוי' שם משכ"ר לשינוי' קמא וגם מסקנא דגמרא דרב לענין מזוזה אמר דכירה אלקא אצל תפילין אדוכסוסטום לא אמר ועיין ביאור הגר"א יו"ד סי' רע"א סק"ז. (ג) ובכל דבר. לפנינו ליתא ועי"מ ביהודה מגילה ובמנחות ז"ל ב' ד"ה עשה וכו' בשו"ת מנחה צללה דף ע"ו ע"ג וז"ל ותמימי על היראים דהביו הברייחא דהוא בשבת קמ"ז ז' ולא מיתניא שם ובכל דבר ומשמעות עיקר ההוכחה דשם דלין מגילין הוא מברייחא דלין בין דקתני מגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ודיו מדנקט במגילה בדיו ש"מ דשאר ספרים א"ל דיו דוקא ולאו ה"מ ה"מ מתניא שם ובכל דבר אמאי אמר דרב כוונתו דלין מגילין א"ל דהוכחה בגמרא דשם מדנקט בדיו ש"מ דשאר ספרים לא בעי דיו דוקא וזהו פליגי ר"ה עד שם המנוגל דלר"ה לא היו דיוק דהא סבא קתני נמי במגילה עד הספר ולא היו דיוק דשאר ספרים לא בעי ספר אלא אנב ריהטא נקט במגילה כו' עכ"ל ונראה דיש ס"מ בדבריו משכ"ר עיקר ההוכחה דשם דלין מגילין הוא מברייחא כו' וז"ל עיקר ההוכחה דשם דמגילין הוא מברייחא כו' גם משכ"ר אח"כ אחאי אמר דרב כוונתו דלין מגילין ע"מ וז"ל אחאי אמר דרב ר"ה דלין מגילין וכו' אח"כ וזהו פליגי רבה דר"ה עד שם המנוגל דלרבה דר רב כוונתו לא היו דיוק כו'. (נא) מפי רבי. ג' ה"מ שם עיבודו מפרש דלא כו' אצל ב' המכריע לר"ד סי' פ"ד כחז לנכון היראים כמו שכתוב כאן ומשכ"ר כאן עיבוד שלנו שהוא חוק עיבודו וכו' ה"מ שם בידעם וכו' ה"מ תוס' במגילה י"ט א' ד"ה דיפתרא ע"ה ר"ת שהאר שאלו נותנים בגלגלים שלנו מהני כעפ"מ כו' ועיין נו"צ חיו"ד מ"ח סי' קע"ה שם שם מה"מ דמגילה כי פעולת הסיד הוא רק שלא יקרא דיפתרא כי בלא סיד וכלא עפ"מ קרוי דיפתרא וא"ל בלא סיד אף שקרוי דיפתרא מ"מ מעובד הוא עי"מ חולס מדברי היראים נראה דעיבוד שלנו אינו מליח וקמיה א"כ סיד נעשה הכל כ"כ בגדולי הקדש לם' דעת קדושים ה"ל ס"ת יו"ד סי' רע"א ועיין א"י ח"א ס"מ תקנ"ה שם שם מתחילה בשם ר"ת דחיקון שלנו עדיף מעיבוד שלהם והגיונו שם חזית מעיבוד וכתבו כעיון ונאמת אין להניח ולנכון הזה כ' גם המדרכי בלק"מ סי' תתק"מ ד"ה הגה"ה ע"ה ר"ת וז"ל שם ועדיף יותר מעיבוד עפ"מ מדמשתע הכא עכ"ל ור"ל דעדיף יותר בדעפסין בנ' אל יתפור אצל בללא עפיץ דהיינו עיבוד שלנו אף בנ' יתפור וכפרס"י אצל דביו הרא"ה כ' ע"ה ר"ת דעיבוד שלנו מיקרי ספר בלא עיבוד ולא כ' דעדיף יותר דליחו כחז הא דלמרינן בנ' אל יתפור בללא עפיץ אצל בדעפסין יתפור וכפי' הגמ' שפי' להיפך מפרס"י ועיין בעיבור חלק ב' מהל' תפילין שני הפירושים ועיין חתם סופר ח"ו סי' ס"ת ד"ה ומה' מעלתו שחש הסוגל [ששאלו ה' ס"ד סקלגוס שלנו מועיל כמו עפיץ הא דלא מחזיקין אלא בשני שיטין מאי מיוס' [לפניהם וז"ל דברי ר"ת צנן שיטה זו דעיבוד שלנו מועיל כמו עיבוד איהו מפרש כפרס"י דהא דעפיץ כסול ודלא עפיץ כשר כמבואר במדרכי כו' ובמהלכ"ה מה יענה לדברי דביו שפי' כהנמ"י ועכ"ל חתם שיטת ר"ת דעיבוד שלנו מועיל כמו עיבוד מיוס' מדברי הנ"ל שהעתיק שם יתורץ שפיר קשייה סוגל' ובהנחתו מדרכי למס' גיטין הביא תשו' ה"מ משאנן שמשון ב"ר אברהם שם שם דהא לא יתפור מיירי בדעפסין אצל לא עפיץ כי ה"מ ספרי דין אפי' בשלם יתפור ויזון דשרינן בנ' ה"ה ב' ו' ואפי' טובא ל"ה כו' עכ"ל. (נב) עיין במדרכי בלק"מ ה"ל ס"ת ס"מ תתק"מ שם' דברים אלו בלשון ועיד מלחמי שפי' ר"ת כו' ב' ה"מ כו' ובגמרא כתוב ותדע דבפ' דר"ה כו' ופ"מ הוא גם במחזור

ספר עמוד זאסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רמז

טובא וקתני עליהו יגנוז ולא קתני דיפתרא אלמא על דיפתרא לא בעי גניוזה. וצריך שיכתוב בדיו כדמרינן במנחות [י"ז א'] כתיבה כתיבה מדכתיב ואני כותב על הספר בדיו ותניא ב' הבונה [ס] כתב שלא בדיו או שכתב האזכרות בזהב יגנוז. ודיו נקרא הנעשה משרף קוצים כדאמרינן בגיטין פ"ב [י"ט א'] דיו דיוותא ואמרינן בנדה פ' כל חיד [ב' א'] ר' אליעזר (ג) פלי קורטא דדיוותא ובדיק ודיו הנעשה משרף קוצים אית ליה קורטא לאחר שנתייבש ואדום קצת ואמרינן נמי [שם כ"ג א'] כל העשנים יפין לדיו ולאותו דיו טוב העשן ליבשו הלכך אין ראוי לכתוב ס"ת תפילין ומוזות ומגילה אלא בדיו הנעשה משרף קוצים ואמרינן נמי כל השרפים יפין לדיו פ' יפים לעשות מהם דיו אלמא הנעשה משרף קוצים נקרא דיו ותנן נמי בשבת [י"ז ב'] אין שורין דיו וסממנין אלמא קודם שרייתו נקרא דיו (ג) הלכך אין לכתוב בשריית עפצים שהרי אינם נקראים דיו שקודם שרייתם נקראים עפצים והא דאמרינן בב"ר ובשבת ירושלמי [פ"ג ס"ד] בני מדינא ערימין מפי כד בעו למשלח מיסמון כתבון לה במי מילין ושפיר עלה דיו שאין בו עפץ ופליט דמשמע עפין נקרא דיו (ג) משום אין ראיה כלל דאדרבה מדקאמר דיו שאין בו עפץ ש"מ שעפין אינו דיו וה"פ דירושלמי עירב עמו עפין הלכך אם כתב שלא בדיו יגנוז. וצריך לכתוב לשם תפילין [גיטין מ"ט ב'] והאזכרות לשם קדושה כדתניא [גיטין כ' א'] הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלית מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי ר' יהודה וחכ"א אין השם מן המוכרח ואמרינן נמי בגיטין פ' הניקין [י"ז ב'] ספר תורה שכתבתי לפלוני אזכרות שבו לא כתבתין לשמן אמר ליה נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת. ואם דילג השם לא יכתבנו בין השורות דמסקין (נ) כר' יהודה במנחות [י"ז ב'] דתניא המועה בשם גורר מה שכתב ותולה מה שגור וכותב השם

תועפות ראם

נמחור ויטרי סי' תקי"ז ה' ספר תורה מרבינו יעקב ב"ר מאיר כ' שם להכשיר דיפתרא בס"ת וז"ל מדתני פסולי סובא ותנא כזו כהדיא הרי אלו יגנוז או אין קורין זו או פסול אבל דיפתרא לא משתמין לא במס' סופרים ולא בתלמוד דליתני פסולי והלכה דעל הקנף איכא למימר דקנף מיקרי כו' עכ"ל והוא ממש כלשון המרדכי שם ע"פ ר"ת מדכיל ותני ב' הבונה כל הפסולים והך לא קתני ואף במס' סופרים ולא לשתמין לליאשמעין כזו דוכתא דפסול עכ"ל ועפ"י י' ליישב מש"כ בביאור מעשה כללל להריקאנטי סי' מ"ב ע"ד ר"ת אלו ח"ל ולא זכיתי להנין דא"כ כהנה על הנייר ועל המסלית וכן שארי פסולין דחשב הרמב"ם פ"י מהל' ס"ת כו' דלא נחשב הרבה מהם כ' הבונה האם נכשיר וכו' דיפתרא דדייק עלה יותר משאר פסולי וז"ע עכ"ל וכ"כ בשו"ת מנחה כלולה ד' ע"ו ע"ד כזה"ל נס ראי' השניה שהביא היראים דחשב כ' הקומץ בס"ת פסולי סובא וקתני יגנוז ולא חשב כהדיא דיפתרא נס זה אינו ראי' דלא לא חשב שם נייר ומסלית ג"כ כהדי הנך פסולין ח"ו דלא חשיב רק מה שהוא בענין הכתיבה לא בעבורותיהן עכ"ל אבל לפי לשון ר"ת לק"מ דדייקא על דיפתרא שלא מזכר כזו דוכתא דפסול ואף לא במס' וראיתי בשו"ת מנחה כלולה שם ש' לדיק מדברי רבינו דר"ת אור"י לכתחילה אף אם נעשה עס סיד כעיבוד שלנו ולא שרי אלא בדיעבד עי"ש שהביא דברי היראים שפנינו עד אלמא על דיפתרא לא בעי גניזה וכ' אח"כ כזה"ל משמע דמכשיר בדיעבד דוקא וקאי אמאי לכתוב לעיל כזו י"מ דלא מנריך עיפוף אלא לעיבוד שלהם כהדיא דמלית וקמיה אבל בעיבוד שלנו שהוא כסיד וחוק עיבודו לא מנרינן עיפוף ומיקרי ספר אף בלא עיפוף ואח"כ קאי ותדע שכתב ומסחמא ר"ת רבו כן סובר ג"כ עכ"ל ותמיכה שערבב הדברים דהא ודאי משכ"ר ועוד יש להשיר דיפתרא כו' היינו בלאו הך מש"כ לעיל בעיבוד שלנו כו' לא מנרינן עיפוף אלא אע"ג בעיבוד שלנו כעיבוד שלהם וא"כ לא עיפוף אפי"ן כשר דיפתרא דהיינו לא עיפוף דקי"ל כר' אחאי דמכשיר אם שניה וה"ל דיפתרא וע"ל לזכר הביא ראייתו ותדע דכ' הבונה כו' ותל"מ והנה במס' פ"ג ה"ו אמרו בד"א דיפתרא אבל בגיטין תורה כ' ע"ג וגיטין כ' פ"ט שם הגהות יעקב דוקא דיפתרא מותר לדכך תנ"ך כאלה דלא שייך הפסע שיאמרו הכל הוא תורה לפי שאין כותבין ס"ת על דיפתרא אבל בגיטין דמותר לכתוב עליו ס"ת וא"כ איכא למיחש שיאמרו טלו ס"ת הוא אפי"ן ר"י מודה דאסור לכתוב תנ"ך כאלה ותמיכה דלפי"ו הרי מזכר במס' דפסול דיפתרא לס"ת וא"כ כ' ר"ת לא במס' סופרים כו' וגרסא דני' ר"ת במס' שם כד"א בקנף אבל בגיטין כו' וז"ל במס' שם פ"ג ה"ו "ל"א בקנף" והוא הגה"ה על תיבת דיפתרא דנ"ל בקנף וכמש"כ בביאור מקרא סופרים נמריה"ל שם כד"א בקנף דהוי עור דק אין גליי כשהם כולם ביחד אבל בגיטין שהוא עור עז אינו מן הטוי כשהם כולם מדובקים יחד עכ"ל והיפ"ע בהגהותיו לז"כ ד' י"ג ב' הביא ד' המ"ם וכ' על המקרא סופרים בגירסתו ופירושו שהוא משנה במס' ואני אומר שהוא גירסת ר"ת כנ"ל ולאו משנה הוא ואדרבה הוא מוכרח לפיר' ויפה כיון. (ג) ר' אליעזר. ז"ל ר' אלעזר ופליגו ר' אחי ובא"ו סי' תקי"ז אח"כ ר' יוסי ומש"כ מהר"ם בנדה שם לתמוה דאדרבה לדכדכ' כו' בלחה או ביצטחא ש"מ בלחה נמי מיקרי דיו אין שום תמיכה דלף בלחה נמי מיקרי דיו אבל לעולם באיזה דיו שיוכל עכ"ל להתייבש ולא בדיו שנעולס היא לזה. (ג) עיין פיה"מ להרמב"ם שבת שם ש' שורין דיו ענינו שלא יסרו עירוב סממני הדיו וכ"כ הרע"ב וא"כ אין מזה ראי' כ"כ ועיין בפיה"מ תפארת ישראל פ"א דשבת מ"ה אות מ"ט כד"ה אב"י והוא כדברי היראים והמרדכי פ"ב דגיטין כ' כזה"ל ואמרינן מאן תנא דלמך נתינת מים בדיו זו היא שרייתו משמע שקודם נתינת מים קרוי דיו. (ג) עיין בהגמ"י פ"א מהל' תפילין אות ג' והנה מ"כ לרבינו שמחה דדיו עפלים נמי איקרי דיו כו' גם המרדכי פ"ב דגיטין כ' אבל ראב"ן פליג כו' ועוכ"ר משם אין ראי' כלל כו' וה"פ דירושלמי דיו שלא עירב כו' כנ"ל. (ג) דמסקין כר' יהודה כו' בהגמ"י פ"א דתפילין אות ס' הביא דעת רבינו כזה"ל והרא"ם פסק כר' יהודה ושאלן לתלות עכ"ל אולם משכ"ל דמסקין כר' יהודה כ' השם חדש לא ידעתי פי' שהרי גם איפלוני אמוראי בפסק הלכה אבל כוונת רבינו כמש"כ בהגמ"י

על הגרר דברי ר' יהודה. ובתיקון גאונים כתוב (גו) לא יספר עד שיכתוב את השם ואל יטביל הקולמוס ויתחיל בו אלא מתחיל בתיבה שלפניו ואל יניח השם בסוף הדף אלא יכתוב אחריו. וכשתן התפילין בראשו (נח) או בזרועו צריך שלא יהא דבר הוצץ על בשרו כדתנן במגילה (כז י') ציפן זהב או שנתן על בית יד אונקלי הר"ז דרך החיצונים פרשתי עשיתם ובתיבתם צא ולמד זמנם. זמן תפילין אינה בלילה ולא בשבת ולא ביום טוב דתניא בפ' הקומץ (מנחם י"ג י') ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ימים ולא לילות מימים ולא כל ימים יצאו שבתות וימים טובים דברי ר' יוסי הגלילי רע"א והיה לך לאות מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות (פ') ימים שצריכין אות להודיע כי הוא יהודי וירא ועיבד את ה' יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות] (נמ) שבלא תפילין אתה ניכר יהודי ועבד ה' מתוך שאתה שומרם ומקדשם. אמר ר' אלעזר כל המניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בעשה שנאמר ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ר' יוחנן אומר עובר בלאו כדר' אבין ב"ר (ס) אלעא (דא"א אר"א) כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה ואמר ר' אילעאי (סא) אם לשומרן מותר ומסקינן להלכה ואין מוריין כן למדנו זמנם. צא ולמד ברכתא אמרינן במנחות פ' הקומץ (י"ז ב') שלח רב הונא (סב) בריה דרב חייא משמיה דר' יוחנן על תפלה של יד אומר ברוך אקב"ל להניח תפילין ועל תפלה של ראש אומר וצונו על מצות תפילין לפי שיש בתפילין של ראש ד' בתים ושי"ן ודל"ת של שדי קראום חכמים עיקר המצוה (סג) ועוד שהם אחרונים למצוה להנחה וגמר המצוה בהם דתניא כשהוא טניח מניח של יד ואח"כ ש"ר וכשהוא חולץ חולץ ש"ר ואח"כ ש"י מנלן אמר רבא (סד) רב המנונא אסברה לי והווי לטוטפות בין עיניך כ"ז שהיו בין עיניך יהיו שנים פ' שכך סדרם בפרשת (סה) וקשרתם

תועפות ראם

ז' ב' ד"ה רבי אי גרסינן צמיתות דר' יוסי אף תולין את השם משמע כש"כ גורר א"כ בין לרב חננאל בין לרבצ"ח אית להו לדר' יהודה דהא גורר עדיק מתולין ותולין עדיק ממוחק אלף בהא פלגי דלרב חננאל דוקא תולין אבל לא למחוק ולרבצ"ח מוחק וכש"כ תולין וכש"כ גורר וזש"ר למסקין כר' יהודה לבלוהו אמוראי דפלגי בפסקא בלכא כר' יהודה ודאי קי"ו וכו"ל הוי העמודים . ויש לזקק עמשכ"ר ואם דלג את השם לא יסתגנו בין השורות משום דלין תולין את השם תיפוק לוי' דבלא"ה א"ל תלות בתפילין דלייריגן הכא דשלא כסדרן פסול דכתיבא כסמיתא א"כ וכויו העמודים סי' י"א אות ב' כתב מנחם דדעת רבינו הוא דכתבן שלא כסדרן שלא אתמר אלף בדרך הפרשיות ולא בחיביות ואכאיות עיי"ה (יב) כ"ה בס"פ ה"ו א"ל מנחם ר' יוסי אית שם סי' יאנו ס"ה וכו"ל וכו"ל מדרבי ר"ה רבו כמחורא בהנמי" פ"ו מהל' ס"ת אות ג' ועיין ט"ו יו"ד סי' רע"ו קק"ה . (גד) בראשו או בזרועו כו' מוציא דעת רבינו כמש"כ הרא"ש בכתובה דתניא אסור בין בשי' בין בשי"ב וכו"פ המחבר בשו"ע א"ח סי' כ"ז סעי' ד' ועיי"ה בראש"ה המ"ל ס"ק פ"ו וכו"ל שהביא דעת היראה ובבאור נהל אשכול נס' האשכול ה' תפילין ד' ל"ב האריך בדיון תניא בתפילין ש"ר וש"ו ולא הביא דעת רבינו ורביית רבינו הוא מנהגן בבית יד אונקלי שלו ה"ה דרך החיצונים ומפרס לה משום תניא כפי' המ"ל שם דלא כפרס"י ואע"פ דמשם אין ראיא לש"ר ס"ל לרבינו דממילא שמעיין דה"ה לש"ר כדילפינן ש"ר מש"י מנחות ז"ל ב' לעיין שיהיה בצורה שבראש כן נליף לעיין תניא ויפין זבב שהביא רבינו לאו לעיין תניא הוא לעיין זבב פסולות הויין כדמפורס בטהרין מ"ה ב' וכו"ל מעשם אחר נעשו שם אלף שהביא המסמך חזקתו והש"ח בזה בזה בדרך אחרת וזה הניח בקיאלי דברי רבינו ולפי מה שפירשתי לק"מ ועיין בס' יורה דעה סי' ב' ו"א ג' (גמ) המוסגר הוספתי מיראה הנדפס וכנראה שהעתיק דלג מאות הראשון לאות השני והנה רבינו בפי' ארוחו לן לתרץ מה שהקשה תלמיד רבינו הרוקה ה' שבת סי' ג' לדרשא מי שריכין אות יא"ו שוי"ע כו' דמח"ס נמי לא יתא חייב בחול לנושאן שהרי ים אות ממילה דכתיב וגמלתם את עולת בשרכם והי' לאות ברית ותי' הרוקה שם דבעיין אות מני"מ ושבת ותפילין אות מני"מ הוי והאזכורה תי' דע"פ שנים עדים יקום דבר וכו"ל הסמ"ג עיין ג' אבל רבינו מתרץ לה בפי' שצריך אות לדועי כי הוא יודעי ויורא ועובד ה' וכו"ל ממילה אין ראיא שורה ועובד ה' כי מה יעשה הבן אלף חזיו מלו לשמועה תניא אבל שבת ויורא עיין נודע סי' ויכיר יודעי ועבד ה' מתוך שורה שומרים ומוקדשים וכו"ל בתפילין בזה שמונחן כפרס"י ברכות ל' ב' אלא תניא מנחות וס' ערות שמשלחת קויו ויפ"ק ע"ל . (ז) א"ר אלעאי כ"ה בנדרים וגמלתם וכו"ל דמח"ס כחן ב"ר הוא ר"ת בשם ר' ורבינו ר' וד' המוסגר הוספתי מהנדפס . (חא) ר' אלעאי . לפינוי ר' אלעזר וכו"ל בנדרים . (חב) כני' רבינו כ"ל הרא"ש בסי' י"ד אבל לפינוי בנמרא רב חייא בריה דר"ה . (כב) עיין חוס' ברכות ס' ב' ד"ה אשר קדשנו כדברי רבינו . (כד) רבינו גרים רבא וגרים רב המנואל וגי' היר"ף בר המנואל ועיין חוס' מנחות שם ד"ה אמר . (כה) בפרשה . כ"ה בנדרים ולכאורה דה"ה שכל"ל כחן אולם יותר נראה שכל"ל בפרשיות וכמו שאבאר דהנה בנוי העמודים דקדק ע"ד רבינו בראש דגמלתם מנחות ז"ל א' משמע דוקא ר' דמניח כו' ילפינן מסדר הכתוב אבל כשהוא חולץ כו' ילפינן מזהויו ולמשמע שנים כפרס"י שם ודף א"כ סי' רבינו דברי רבא שכן הם סדרים בפרשה ומנחות בם' רביד רבב פ' ואהתין ד"ה על ידך שכ' שם וז"ל ובספרי מייחי לה בקשר יריאם סמ"ו מלכתוב ש"י ברישא וא"כ ש"ר שכן סדר הכתה אבל סוגיית הגמרא ששמע מדכתוב ולמוספות בין עיניך כ"ו שבין עיניך יהיה שמים עכ"ל וכן בשו"ת מנהג בלולה למחר"ש מוסלמים ד' ג"ב א' העיר ט"ד רבינו הירא"ה בזה"ל ומשמע דלא גרם בגמרא בשלמה כו' דמביא ברייתא כשהוא מניחם כו' וכשהוא חולץ וכו' מ"ס דכתיבוהו למסכות בין עיניך כ"ו שבין עיניך יהיו שמים פי' שכן הוא סדרם כו' והכי מפרשין בסקרי דטעם מש"ה הוא וא"כ אינו מפרש כפי' רש"י מחמת והיו לשון רבים אלף כיון דכתיב וישרם ברישא והדר ולמוספת משמע מזה דכ"ל שבין עיניך יהיו שמים בין בהנהגה ובין בחליה עכ"ל אולם הגאון בראש"ה

תועפות ראם

בזמננו"ח סי' כ"ח המ"ז סק"י הביא ד' היראים בזה"ל ובס' יראים מפרש משום דכתיב תמיד ש"י קודם ש"ר עיי"ש עכ"ל וע"פ ר' הארלה"ה דברי רבינו היראים נכונים וברורים דגרים בגמרא כני' השאלות סי' מ"ה בשלמא כשהוא מימינו כו' דכתיב והיה לך לאות על ידך והדר ולזכרון בין עיניך אלא שחולץ בו עיי"ש בש"ס א"ת ו"ל והשאל א"ת שפיר סי' רבינו דכדרי רבא דר"ה אסבריה ל"י מדכתיב כ"ל"ם ש"י קודם ל"ש"י ש"ל דדוקא הוא גם לענין תלפזן דכ"י שבין עיניך יהיו שמים ושפיר כ' רבינו כאן שכן סדרם צפרסיות [לבן צבוס] פי' שכל הפרסיות מסודר ש"י קודם ל"ש"י. ודע דהמע"ש כ' בזה"ל תפליין סי' ע"ו דלמסקנת הגמרא כ"ז שבין עיניך יהיו שמים א"ף להא דמית"ה ש' תחלה שמשנין מהבא וכן פי' ה"ל וזה יישב שם דל"ת דערנין ג' ב' ד' ש"י עיי"ש ולפלא על הגרש"ם ערנין שם שהגיה דמית"ה ולא ראה ד' המע"ש שפי' דל"ת הכותין שם מש"ס הגרש"ם להגיה בדה"ל וא"כ דלמור בעלמא והיו ולטוסותו כו' כ"ל"ם במחכ"ת אין מן הנורד לשבש ש"י הספרים ודל"ת ש"י ולטוסות בין עיניך כ"ז שבין עיניך יהיו שמים ר"ל לבן ולטוסות משמע שנים וכמש"כ ההוס' בזבחים ל"ז ב' ד"ה לטוסות ע"ש ר"ת וז"ל ס' התרומה סי' ר"א תחלה יבנה תש"י ואח"כ ש"ר דכתיב והיו לטוסות בין עיניך לבן טוסות משמע שנים ודרים צ"י הקומץ כשהיו בין עיניך יהיו שנים ב' תפליין עליך א"כ של יד תחלה כו' עכ"ל ועיי"ש ב"ע"ש א"ת ק"ת ח' שהביא שם דברי רמ"י ו"ל בסי' כ"ח וד' רמ"י ו"ל המה דברי סה"ת אולם ההוס' בערנין כ' עדיפא מסה"ת שכתבו ולטוסות והוא פסוק סוף ב"א ועפ"י שיטת ר"ת ה"ל וחלינה להגיה בדה"ת דערנין שמשפרים ולא כפרש"י דליין מן תיבת והיו דמשמע שנים (טו) רבא צר יוסף. בנדפס איתא ואמר דר' חסדא וכו' לפינן בגמרא וגי' הרא"ש סי' י"ג אמר רבא צר רב שילא אר"ה ושיטת רבינו צ"י כפיר"ת ב"ח"ס שם והר"ד שם הכמריש סי' פ"ו הביא ד' היראים להכריע ל"ה ללכה דלא כרב אלפס. (סז) תיבת אקירה הוספתי מהנדפס וס"כ ש' שמהדקן ומיישב בו' וכוונת רבינו צ"י כמש"כ ההוס' שם ד"ה משעת דלא כרבינו אליהו. (סח) אמר רבא רב רב הונא כ"ל"ם וכו' בנדפס. (סצ) עיין יומא ח' א' תוס' ד"ה ומה. תימא לי ליסרך בו' ורבינו מיישב כאן צ"י שזיכור היסח הדעת הוא שלא יפלו וירמסם צרניו ועיין שאג"א סי' ל"ט מה נקרא היסח הדעת ובס' קדושת יו"ט סוגיות סי' ל"ז ושיטת רבינו ראה זה חדש הוא וכן מה שסקכו צ"י וימא שם ל"ל עממא דלא יכן צבס שמא יפיה צבס ת"ל משום היסח הדעת עיי"ש לפי שיטת רבינו א"כ ד"ל"ם לתפלה של יד שקשור קטע ואין חשש שמא יפול אלא משום שמא יפיה צבס ולפי"ו מ"ש צבוכה כ"ו א' הא דמחי צרישיה יכן צבס שינת ערמי אלא כי שינת קטע דל"ת דצבנית ערמי לפי' חיישינן לנפילה כשהם בראש דמ"מ מיהדק יותר מאילני נקט להו צידיו אלא שינת קטע צ"ב דל"ת אלא היסח הדעת וחיישינן שמא יפלו ובס' שקפריס היסח חיישינן להפסד עכ"ל ועיין צ"י וא"כ סי' ס"ס ר"כ"ש ש"י דגם ב"אחוזן צידו אקורים צביהה הדעת והס"י שם תמה עליו דהא לפינן מניין ואינו אלא כשהוא בראש אולם לפי' סברת הרא"ש כאן א"כ שינת הב"י ועיין ב"ס' א"ש ישראל למס' שבת י"ב א' ועיין ב"ח"ס אור"ח שם ששפר סוללה על הב"י על מה שפי' הגמרא דשבת א"כ דהיינו צ"י"א צבס כי נקט להו ציד' עיי"ש אלא לפי"ד רבינו דההיסח הדעת שהזכירו היינו להזכר צבס שלא יסח דעמו מהם שלא יפלו וירמסם צרניו וא"כ בש"ס שקשור ומחודק י"ה צורעו אין כאן חשש ובגמרא אמרו סתמא וילא אדס בתפליין ע"ש עם חשיבה אע"כ כדברי הב"י מפרש לה רבינו דהיינו שאחוז התפליין צידו ועיין לעיל סי' רס"ט. (ע) בנדפס כתוב כאן הנה"ה מפי החבר ר' אליהו כהן ל"ט. (עא) עיין ב"ח"ס ונתפסו' הרד"ב סי' תקכ"ו והגרש"ם ב"ח"ס צ"י"א שם כ' ע"פ ר"ת וז"ל דלפ"ו יתפרש כאן מלת עזבוי לישנא דאקדומי ככבסחים ז' ב' ולא ראה שכל"ה היראים עיניו הירצב"א ציומה שם ולפון דהנהיב שכתבו כל' אינו מדויק ובנדפס כתוב והיינו דלמריקן ציומה כו' וכוון דרבא אמר שם ד"ו ועיין הנהיב הגר"ב הנד"מ בגמנות ערך עבר הב"י כ' ג"כ כפיר"ו ומשמע ש' דמפרש מלת

ספר עמוד ז' איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

צריך להעביר על המצות בהניחו אותם ורש"י פי' להעביר של זרוע וליהן ש"ר תחלה אסור לפי שאין מעבירין על המצות ולא יתכן דההוא לאו משום דאין מעבירין הוא אלא משום דבעינן כל זמן שהיו בין עיניך יהיו שמים כאשר פירשנו למעלה. ולא קי"ל כבני מערבא דאמרינן בנדה פ' בא סימן [נ"א י'] ובברכות פ' כיצד מברכין [מ"ז י'] דבתר דמסלקי תפליהו מברכי אקב"ו לשמור חקיו דהא אינהו בב"ר המצות (עב) עושין כן כדטובה בשמעתא דלא אשכחן למעושי אחריו אליבא דידהו אלא ריחני ומההוא טעמא דלא עבדינן כותיהו בשאר מצות כגון כיסוי הדם ציצית ומילה ופדיון הבן תלמוד תורה מההוא טעמא נמי לא עבדינן כותיהו בתפילין. אמרינן בפ' התכלת [מנחות מ"ד א'] אמר רב ששת כל שאינו מניח תפלין עובר בח' עשה ואמרינן ב"ה [י"א א'] פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מניח תפילין פי' שאינו מניח מתוך רשע שהושב בלבו שאין לחוש למצוה ומבזהו בלבו אבל אם אינו מניח מתוך עצלות (עג) לא מקרי מופשעי ישראל בגופן דכל פשע מרד הוא [יומא נ"ז י'] בדכתיב מלך מואב פשע בי ותנן במנחות פ' התכלת [נ"א א'] תפילה של יד אינה מעכבת ש"ר וש"ר אינה מעכבת של יד (עד) אמרינן בברכות

תועפות ראם

מלת עוברי כפסחא להעביר אותם מן העין להניחם ביום של תפילין דנעצר הד' שם זכר עובר ליטול דאקדומים. (עב) ככל המלות עושין כן כו' דלא כר"ת בתום' שם דעל תפילין לברך הו' מברכי אלה כמ"כ בחי' הרמב"ן ור"ן נדה דל"א דלכני מערבא אין הסעם משום מניעת איסור או קיום עשה רק מפאת דנגמר המלוא וכלל מלוא הנגמר מברכין רק אי' לילה ז"ת עדיין לא נגמר המלוא עיי"ש וכו' המדרכי ספ"ו דברכות ע"ג הראב"ה עקיבל מאכיו דלכל מלוא מברכין לאחר שנגמר המלוא לבני מערבא בלילית לשמור לילית וכו"כ אבל לשמור חקיו לא היו מברכין אלא תפילין ו"ש בירושלמי פ' נהרש"א דברכות אחר כשהוא חולץ אומר ברוך אק"כ לשמור חקיו ותחילא כמ"ד בחוקת תפילין הכתוב מדבר ביום כמ"ד בחוקת הפסח הכמ"ד לא דבר פי' לא דבר אין נוסח דברכס לשמור חקיו אלא לשמור תפילין וכו"כ ועיין ב"י או"ח סי' מ"א שם דנס בני מערבא לא היו מברכין אחר ת"ת כיון דכתיב דם והניח בו יומם וילילה לא שייך דברכס לאחרים ושאינו תפילין דלילה לאו זמן תפילין אבל רבינו הר"א"ם כאן כתב ומה"ש דלא עבדינן כותיהו בשאר מצות כגון כו' תלמוד תורה ש"מ דס"ל דלכני מערבא נס לאחר ת"ת היו מברכין דברכס לאחר לימוד וכבר שב"א בחשו' שהביא הב"י שם דמ"ה אין מברכין על ת"ת לאחרים מפני שהוא מלוא ואין מברכין על המלות לאחרים ומלאתי כמו כן שרבינו הר"א"ם לא ס"ל סברת בתום' דברכות י"א ב' ד"ה סעבר. וי"ל דשאינו מניח דעתו כו' [שהוא כסברת הב"י] דבס' התשכ"ך למהר"ם מר"ב סי' קנ"ב כ' ע"ג הרמ"א שיהיה נוגע לברך על כל פשע ופשע שהתחיל ללמוד כיון דהוי היסח הדעת דומיא דסח בין תפלה לתפלה עכ"ל אבל האגור בסי' א' כתב ע"ג הר"ר אביגדור הכן לך קודם התפילה א"ל לברך כל היום ותפול' הר"א"ם כהן לך דקם הוי לפנינו בשבט"ל השלם כו' ובינה ה' וי"ל שם אבל ב"ה פוסקת אף לימוד המופלג לאחר שעה דכתיב והניח בו יומם וילילה כו' ולא דמי לתפילין ויליית אבוכה כו' ובינה ביום נמי כיון דאסור לישן יותר משינת הסום לא חשיבא קצת כולי האי להיות הפסק דיום סתמיה לאו לשינה קאי דלא חיברא לילה אלא לשינתא כדא' בפ' הדר כו' עכ"ל ומשמע מלשון זה דאפי' יסן שינת קצת ביום ל"ה קצת כיון דאסור לישן כ"ה וסתמיה לאו לשינה קאי ולכן סיים האגור שם ומורי אפי' הר"ר לנדה הנהיג שלא לברך ביום אפי' אחר שינת קצת ביום וכן ראו לעשות כי המיקל דברכות במקום שיש מחלוקת הר"ר לא הפסיד ונפלא על הב"י סי' מ"ו סתמה על האגור וכו' ואין לא אשכחן מאן דפליג בזה ובתמיה ד' האגור דברורין הם עפ"י מה שהביא תשו' הר"ר אביגדור הכן לך שם כנ"ל אך משכ"ס בהשג"ך סי' קנ"ב כשהוא יסן ביום ולומד אח"כ אין מברך כלל עכ"ל דישן שינת ארעא קאזר דמבואר בתשו' מהר"ם שאלה מ"ג שם אך כשאי יסן ביום שינת קצת אי חזר ומברך עכ"ל ועיין בס' תוספת אהרן דהקדמה בנידון ד' המדרכי ע"ג הראב"ה. (עג) עיין בתום' שם ד' קרקפתא ע"ג ר"ת ובשבת דמ"א א' תורה כאלו שם אומר ר"ת כו' והברכ' או"ח סי' נ"ו הביא דברי רבינו היראים וסיים וידוע דמהר"א ממיין תלמיד ר"ת ומסתמא בשיטת רבו אמרה עכ"ל. (עד) דע דנגמרא מנחות מ"ד א' א"ר הדר' ל"ה אלא שים לו אבל אין לו מעכבת אמרו לו אמרת אמר להו לא אלא מאן דל' תרי מלוא חד מלוא נמי לא ליעבד ומעיקרא מאי סבר גזרה שמה יפסע ע"כ וכו' הב"מ בפ"ד מהל' תפילין ה"ד וי"ל ודבר פסוק הוא דנקטינן הכי דבין' יסן לו בין אין לו אינה מעכבת ואע"פ שבפי' המסנה לרבינו כתוב דבאין לו מעכבת ט"ס הוא ובגמרא הערבית לית' עכ"ל וכו"כ בב"י או"ח סי' כ"ו וי"ל ודבר פסוק הוא דנקטינן כסברא בתרא דרב חסדא דבין' יסן לו שתייה בין אין לו אלא אחת מיהא אינם מעכבות זו אחת זו ואע"פ שבפי' המסנה להרמב"ם כתוב כל"ק דר"ה דדווקא כשפתינן בידו הוא דאין מעכבות זו אחת זו אבל אם אין בידו אלא אחת מעכבות תלמיד מועה כ"כ מנחון וטעו הסיפורים וכתבנום בפנים דנוסחת הערבי ליתא וכו' מת"ש בחיבורו סתם תפס"ר א"מ ש"ו ופי' אינה מעכבת ש"ר ולא חילק בין יסן לו לאין לו וכו"כ שהוא דעת כל הפוסקים וכו"כ הראב"ה בהדיא כו' ומ"מ נראה שאם לא הניח אלא אחת מהם אע"פ שפתינן בידו ולא היה לו שום אונס יאל ידי אותה מלוא שקיים עכ"ל הב"י ועיין בס' משין הקממה שכ' ליישב ד' הרמב"ם בפיה"מ והרב דקאפולוני בספרו בית אב סי' כ"ד כתב ע"ד המטה"ה שהעמים דברכי הרמב"ם כוונה שאין לשנון סוגל אותה והוא כ' לפרש דברי הרמב"ם בחוץ אחר והנהיג דברכי הנגמרא דמנחות מ"ד א' והג"ל ליישב ד' הרמב"ם בפיה"מ בדרך פסוק ונכון מאוד דהנה בפ' מ"ה לו לר"ה אמרת והוא השבי להם לא אלא מאן דל"ל כו' פי' האו"ו ח"ל סי' תקע"ה שאל' אמרת דבר זה דכי אין לו מעכבות ור"ה הסיב לה לא אלא מאן דל"ל כו' פי' דהדר ביה משום האי טעמא דאי אמרינן אבל אין לו מעכבות דאין יכול להניח כלל איכא למימר מאן דל"ל חרי מלוא חד מלוא נמי לא ליעבד בהמיה אלא אפי' אין לו מעכבת והוא ע"ד פרש"י אולם ע"ה הר"ר שמה כ' האו"ו שם וי"ל ומורי הר"ר שמה כתב וכשיסן לו שתייה חייב כשפתינן ומעכבות זו אחת זו דתניא בתוספתא דמנחות פ"ו תפילין ש"י וש"ר מעכבין זה את זה ואם אין לו אלא אחת מהן כו"ה יתח ור"ה התליף השני

ספר עמר ז' איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים ריו

תועפות ראם

הביטוי וכו' הו"ל ל"ם אלא שאין לו אכל ים לו מעכבות עכ"ל הר"ר שמחה ונראה מדברי הר"ר שמחה שמפרש מה שא"ל לר"ח אמרת פ' אמרת דבשים לו שתיין מיירי מתניתין דאינם מעכבות והלא תובעתא ערובה תפילין ש"י וש"ר מעכבין זה את זה כשים לו והשיב להם ר"ח לא אלא מאן דל"ל כו' פ' דהדר ביה ממה שאמר מעיקרא ל"ם אלא שיש לו כו' וז"ל לא פ' לא כמו שאמרתי מעיקרא אלא כן אני אומר עתה מאן דל"ל תרי מלוה חד מלוה נמי לא ליעבד פ' דמתניתין מיירי כשאין לו אכל ים לו מעכבות ומעתה אומר אני דהרמב"ם בהרמב"ם מפרש משא"ל לר"ח אמרת כפי' הר"ר שמחה אלא מה שהשיב להם ר"ח לא אלא מאן דל"ל כו' בזה מפרש הרמב"ם כפי' אחר ללא כפי' הר"ר שמחה שהשיב להם ר"ח להחליף דבריו אלא שרצו וחסדא מתוך דבריו הקודמים וז"ל ר"ח לא פ' לאו בכל גווי אמרתי ל"ם אלא שיש לו כו' אלא מאן דל"ל תרי מלוה חד מלוה נמי לא ליעבד פ' משנתינו שאמרנו תפס"י אינה מעכבת ש"ר וש"ר אינה מעכבת ש"י מיירי באופן שהוא אנוס לקיים שניהם דל"ל שיש לו ש"י וש"ר מ"מ היכא דאיכא שום אונס שלא יוכל לעשות שתיין דסד"ל שלא יתחייב זה בל"ל ע"ה המנהג דליתו כן אלא יעשה המלוה אחת שיכול לעשות ויאל ידי אוחה מלוה שקיים והתוספתא שאמרה תפס"י וש"ר מעכבין זה"ל כשים לו שתיין מיירי ששתיין בידו ולא היה לו שום אונס דבכ"ל דלית ל' תרי מלוה שהחייב עליו לעשות שתיין חד מלוה נמי לא ליעבד כדי שיעשה שתיין דדוקא מאן דל"ל תרי מלוה חד מלוה נמי לא ליעבד בתמיה משא"ל מאן דלית ל' תרי מלוה. ופ"י הרמב"ם בתי' ר"ח מדויק יוצא לזון הנמרה ממה שהוא לפי' הר"ר שמחה דל"ל ר"ח רב חסדא לא אלא ל"ם שאין לו וזהו ל"מ וז"ל שאמר לא אלא מאן דל"ל תרי מלוה כו' משא"ל לפי' הרמב"ם בפרס"מ א"ל דר"ח השיב לפרש דבריו דמה שאמר ל"ם אלא שיש לו פירוש דל"ל מאן דל"ל תרי מלוה כו' דהיינו שיש לו שתיין אכל אין יכלת בידו לעשות שתיין עתה מתחת שום אונס וסנה ומאלא לפי' הרמב"ם לפי' המסקנא שהשיב ר"ח מפרש רב חסדא המנהג כ"ס אין לו אלא אחת מהן דתוספתא דהיינו שיש לו אלא שאין מומונים לפניו להניחן וא"ל לפי' פ' זה מה שאמר רב חסדא מקודם אכל אין לו מעכבת דהיינו שמתחלה לא קנה אלא אחת מהם מעכבת בשאר קיים דלמלאי תימא דלא כסברתו בזה וז"ל בגמרא ומעיקרא מאי סבר יתפרש לפי' הרמב"ם "ומעיקרא" דהיינו כשאין לו מתחילה אלא אחת מהן; שא"ל ר"ח אכל אין לו מעכבת מאי סברתו בזה וע"ה גי' נראה שמה שא"ל שפיר פסק הרמב"ם בפרס"מ א"ל אין אכלו אלא ש"ר או ש"י או ש"י וזהו לו להניח עד שיעשה האחרת שמה שישעב ויפסד על האחד תמיד ולפ"י מה ש"ל הב"י דנראה לו אם כבר הניח האחת אפי' היה לו שתיין ואינו אנוס כלל יאל מיהא בהאחת שהניח כבר עכ"ל והדרישה בפי' כ"ו כתב ע"ד הב"י בזה"ל ואינו מוכרח עכ"ל הנה לפי' מה שבארנו בזה פ"ה"מ להרמב"ם שפרש בדברי רב חסדא דאדרבה מוכח דלא כהב"י דל"ס היה לו שתיין ואינו אנוס כלל ע"ה אמרו בתוספתא תפס"י וש"ר מעכבין זה"ל דמאן דל"ל תרי מלוה שהחייב עליו לעשות שתיין דוקא ומשנתינו שאמרה תפס"י אינה מעכבת ש"ר וש"ר א"ל ש"י אמר ר"ח דל"ל תרי מלוה חד מלוה נמי לא ליעבד בתמיה ופ"י דל"ל תרי מלוה היינו שהוא אנוס ואינו יכול לקיים שתיין. ובס' אר"ה"ה סי' כ"ו הוזכר לארץ סק"ל כתב בזה"ל הב"י הביא בשם האהה סמ"ק שכתב אהתנו מעכבים. נראה שפי' כן מ"ם תוספתא דממנות פ"ו תפילין ש"י וש"ר מעכבין זה"ל א"ל ש"י אלא אחת מניה. שר"ל מעכבות בים לו שתיין עכ"ל ותורה אחת בפרס"מ שכן פ' הר"ר שמחה שהביא האו"י שם הב"י. והנה האו"י שם כ' ע"ד הר"ר ולא מסביר לי מדלא איתני לה להתוספתא בגמרא דין ולא פריך מינה לרב חסדא אלא נראה בעיני כדפרישית דבין י"ב שתיין ובין א"ל אלא אחת מהם בין כך ובין כך אינם מעכבות עכ"ל ונראה דס"ל דהתוספתא משבחה היא אולם באר"ה"ה סי' כ"ו אר"י סק"ל כתב ע"ה הר"ר בפרק הלכות המו"ל ופירוש שמפרש שהתוספתא מיירי במניה שתיים שמעכבות זה"ל לענין קדימה שאם הקדים ש"ר נצ"ח נצ"ח ויניה ש"י קודם ודוגמתו מינו בריה פ' התכלת כו' ודקדק באר"ה"ה שם כן מדברי הרמב"ם בפי' המנהג רפ"י דשירובין וז"ל האר"ה"ה שם ור"ה"ה בם מעשה רוקח ש"י שיש נוסחא בדברי הרמב"ם מניה של ראש בראשון וש"י בידו והוא כי אחר ש"ל דבשבת ל"ל יתפרש דל"ל יתחיל הרי שבדקדוק כ' דבריו הגדול כן ומבאר שמה שמה ש"ר ש"ר תחילה לא עשה כמנחתו עכ"ל האר"ה"ה והנה לפי' מה שבארנו דברי הרמב"ם בפרס"מ ר"ס התכלת הרינו לדין זה מהתוספתא שאם הקדים ש"ר לשל יד דמעכב וא"ל מש"כ הב"י ובכ"מ דבנוסחת הערבי ליתא וא"ל יתפרש מ"ם לר"ח אמרת כפי' האו"י והתוספתא דתפילין ש"י וש"ר מעכבין זה"ל לענין קדימה כפי' הר"ר וז"ל שם בם מעשה רוקח שיש נוסחא בדברי הרמב"ם מניה ש"ר בראשון וש"י בידו הרי דאין כל הנוסחאות כן והוא תנאי בל"ל דהתוספתא בפי' הרמב"ם בראש התכלת וכשהו נוסף זה קס. ודו"ק. ובש"ת מנהג בלולה לאר"מ ר"ס סגולות ד' ל"ד א' כ' דקדק על מה שהשיב להם ר"ח לא כו' הא עכ"פ מפורש בגמרא אמר רב חסדא ובשארין לו אמרת א"ל לא וקשה וכו' ח"ו שגר כתוב בגמרא אמר רב חסדא ובאמת לא אמר עיי"ש מש"כ לחדש דבאמת לאו בפירוש אר"ה"ה ל"ם אלא שיש לו כו' אלא מכללא איתמר מ"ם ר"ח מנחות ל"ו א' ס' בין תפלה לתפלה חוזר ומבדק ומסתמא מתחת היסוד הדעת והמאני יאסיר היסוד הדעת דהא לכאורה מוכח ממתניתין דשתי מלוה מינו דהא חנן תפס"י א"ל ש"ר א"ל מוסתמא ר"ח סובר דמתניתין לקדם איירי כמו שתי' רב יהודה א"ר שם ל"ה א' א"ל תימא רבי ל"ל אלא לקדם וא"ל סופא דומיא דרישא ואיירי ג"כ לקדם ועי"ה בגמרא בשם ר"ח ל"ם אלא שיש לו והקדמה אינה מעכבת אכל אין לו מעכבת דהא מלוה היא אליביה דר"ל דמש"ה א"ר ס' בין תפלה לתפלה חוזר ומבדק וע"ה שאלו מאתו א"ל באמת הוא סובר כמו שהם הבינו וא"ל לא אלא מאן דל"ל כו' ומתני' כפשטא ולא איירי בלקדם כלל והא דאמר ס' בין תפלה לתפלה חוזר ומבדק ה"ס דבין דסח עשאו כשתי מלוה ומבדק על כל חדא כמו שמפרש דבריו אפרים המונה במדרשו סוף מ"ם מילה עכ"ל ואין דבריו נראין כלל דהא אפשר לפרש מתני' לקדם דהיינו תפילין של יד אינה מעכבת של ראש מינין לפרש לקדם שאם הקדים תפילין ש"ר יתחיל א"ל ש"י ותפס"י אינה מעכבת ש"ר דהיינו ל"י במה שהניח ש"ר תחילה אכל וש"ר אינה מעכבת ש"י מאי לקדם איכא ועוד דלפ"ד מה זה שסיימו בגמרא ומעיקרא מאי סבר גי'ירה שמה יפסע מאי מעיקרא שייך לומר בזה הא"ל אר"ה"ה ל"ם כו' הוא איתמר מכללא דס' בין תפלה לתפלה ולא אמר ד"ל מו"ל והפ"י הפסוק בגמרא א"ל אמרת פ' א"ל תשאר קים בדברך שאמרת או לא א"ל לא פ' והדרי בי וכפי' האו"י ולפי' מה שבארתי לפ"ד הרמב"ם בפרס"מ בודאי א"ל דבאמת נגד דברי ר"ח הקודמים יתיישבו ומ"ם שיש לו ר"ל אלא שאין מומונים לפניו ומ"ם אכל אין לו היינו שלא קנה כ"ל אחת וז"ל האנוהה פ' התכלת

ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רק לבריות כי אם לשמים יראים

פ' היה קורא [י"ד ז'] אמר ר"ה בראבא (עה) אמר ר' יוחנן כל הרוצה לקבל עליו [עול] מלכות שמים שלמה
יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזהו מלכות שמים שלמה אמר ריש לקיש [מנחות מז א']
כל המניח תפילין סאריך ימים שנאמר וה' עליהם יהיו (עו).

סימן ת [יה]

מוזוזה. ה' שומר ה' צלך על יד ימינך (א) צוה שתתן עול מצות על מוזוזה ביתך דכתיב בפ' ואתחנן
[בפרשת שמע] ובפ' והיה עקב בזהיה אם שמע וכתבתם על מוזוזה ביתך ובשעריך ולפי שבאלה
שתי הפרשיות כתיב וכתבתם על מוזוזה אמרו חכמים לכתוב אלו שתי פרשיות במוזוזה ותנן במנחות
פ' הקומץ רבה [ז"א ב'] שתי פרשיות שבמוזוזה מעכבות זו את זו ואפי' כתב אחד מעכבן וכל משפטי
האותיות ותניהם שבשתי פרשיות הללו כאשר פירשנו בתפילין ישנם במוזוזה ואין ביניהם אלא שמוזוזה
צריכה שרטוט ותפילין א"צ שרטוט בין שורה לשורה אלא מד' רוחות כדמסקינן במנחות [ז"ג ב'] והלכתא
תפילין א"צ שרטוט פי' (ב) בין שורה לשורה מוזוזה צריכה שרטוט פי' בין שורה לשורה אמר רב יהודה
אמר שמואל [סג] כתבה אגרת פסולה מ"ט אתיא כתיבה כתיבה מספר תורה (ג) פי' אגרת בלא דקדוק
ובלי שרטוט ואמר רב (נחמן) [חסא] בר גוריא אמר רב כל מוזוזה שאינה משורטטת פסולה. וכאשר
פירשתי להכשיר הקלף שלנו בתפילין ופירשתי הטעמים כך הוא כשר במוזוזה מאותם טעמים עצמם.
והקלף צריך עבוד לשמו וטעמא כי להכי גמרינן כתיבה כתיבה מס' לפוסלה בעבוד שאינה לשמה
(ד) כס"ת וס"ת בעי עיבוד לשמו כדאמרינן בגיטין פ' הנוקין [ז"ד ב'] ס"ת שכתבתי לפלוני גיילין שלו לא
עבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד
ס"ת. ולענין עבוד לשמו אם עובד כוכבים מעבד וישראל עומד על גביו ומסייעו בעבודה (ה) מסייע זה
יש בו ממש וכענין זה התירו הגאונים עבוד עובד כוכבים. אמר רב יהודה (ו) אמר שמואל כתבה על ב'
דפין פסולה אמר רבב"ה אמר ר' יוחנן [ז"א ב'] מוזוזה שתיים שתיים. שתיים שלש ואחת כשרה ובלבד
(ז) שלא יעשנה כונב. אמר רב חסדא על הארץ בשיטה אחרונה אית דאמרי בסוף שיטה ואית דאמרי
בתחלת שיטה מ"ד בסוף שיטה טעמא כגובה השמים על הארץ ומ"ד בתחלת שיטה טעמא כי היכי

הועפות ראם

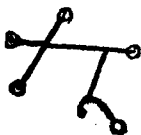
התחלת חסד"י א"מ ס"ר וכן אישכא ומסיק בין אין לו בין יש לו ואינו יכול להניחו א"מ עכ"ל משמע ד"ל ויכול להניחן מעכבה.
(עה) רחב"א. לפינוי ליתא ונוסחת הנה"ג אמר רבב"ה אר"ה הוזה בו' וכל' בס' דקדוק סופרים לברכות סג בהנחות אות פ' ש"ה
באו"ה ה' תפילין ס' תקנ"א וסנה בזה שסס לא כתוב מומרא זו כלל כלא מימרא אחריתא. (עו) ומה"ט כ' ה"ב באו"ה ריש ס' כ"ה
וה"ל כ' הנהי"ב בפ"ב בשם העיבור כך ראיתו שהגאונים וכל ראשי הישיבות שאין חולטין עד ימי השמים על הארץ דערבית עכ"ל הובא
במג"א ס' ז' סק"ב. דרישא דקרא למען ירבו ימיכם וימי בניכם וכל המניח תפילין מאריך ימים ולכן בכל סידורי תפלה כתוב למען ירבו
וגו' בפסקא בפ"ע כאלו סוס הפרשה הוא כתיבת ובשעריך ובאמת הפסוק למען ירבו הוא בכלל הפרשה והסתומה היא אחר אותו פסוק
ונשאלתי ע"ז מאלא"י של"ס א"ל וע"ה הוא מטעם שאמרו בברכות פ"א א' בלמען ירבו ימיכם סריכה נקט ואחי ואחי אומר שהוא להפסיק
מקום חלוטת התפילין בק"ש של ערבית בזה הפסוק ואריכות ימים למניח ונשתרצב גם בק"ש של שחרית :

(א) בזה המקרא פתח רבינו לענין מוזוזה כמ"ס במנחות ז"ב ז' ב'. ש"ח. ומש"כ כאן ט"ס שתתן עול מצוה על מוזוזה ביתך בו' הנה בנדרים
כתוב מלכותו ומזוזהו ונראה שהוא מדויק לענין הכ' פשוט, דפ' שמע הוא קבלת עול מלכות שמים ופ' והי' אם שמע הוא קבלת עול
מצוה בברכות י"ג א' במשנה. (ב) עיין לעיל ס' ש"ט אות נ"ז. (ג) מס"ס. לפינוי בנמרא איתא מספר ועי"ש ב"ש ו' ותוס' אכל
נחי' מנחות המיוחס להרשב"א כתב דבכל הספרים נרסקין מס"ת ובס"ת כתיב כתיבה כתבו לכם את השירה הזאת ונראה דדעת רבינו
דס"ת בעי שרטוט ועיין לעיל ס' רס"ח. (ד) ללא כהרמב"ם פ"א מהל' תפילין ה"א שכ' דמוזה א"ל העבדה לשמה ועיין בקובץ תשובות
הרמב"ם ס' כ"ה ובשירי קרבן יומא פ"ג ה"ו ועיין מנחות מ"ב ז' תוד"ה תפילין ובהגמ"י להרמב"ם ס' כ' להקשות ע"ד רבינו הרמ"ם
דא"כ גם נס ליכני עיבוד לשמה ועיין מנחות ז"ב ז' תוד"ה כתבה שכ' וז"ע אמאי לא ילפינן ל' נס כתיבה כתיבה בו' ובס' נחל איתן
להרמב"ם ס' דהא נ"כ בדברי רבינו וז"ל דאיתי התם [לענין דקדוק חסר וזיזר] דזה מוכח מכתיבה אכל עיבוד לשמה הוא רק בע"פ ובה"ג
אין דין בנ"ס כמו שמוכח ממס"כ רש"י בשבת קל"ב א' עכ"ל ואינו אמר דרבינו ס"ל כמס"כ הרמב"ן במלחמות פ"א דסוכה דהא דס"ת
הקלפים בעי עיבוד לשמה הוא מדכתיב כתבו לכם והיינו לשם חובתכם עי"ש וא"כ לאו מחזרה שבע"פ הוא וספיר יליף כתיבה כתיבה
מס"ת ובלא"ה עיין בפסחים פ"א ב' שמבאר דילפינן נז"ס מהלכה ועי"ש בנ"ל. (ה) ומסייעו בעבודה. כ"ב בהגמ"י פ"א מהל' תפילין
והרא"ש בנ"ל ס"ח ס' ג' בשם הר"ב ועיין ש"ך י"ד ס' רע"א סק"ה וביבאור הגר"א אור"ח ס' י"א סק"ח. (ו) ל' למה כתוב ד"ל כאן
והלא בסמוך כתוב בדברי רבינו אר"ה א"ס כתבה על שני דפין פסולה וטעמא בו' וא"כ אף למוחר הוא כאן ובנדרים יותר קשה כי כאן
כתוב בנדרים אמר ר"י א"ס כתבה בו' ובס' דבסמוך כתוב בנדרים אחר ר' חנניו כתבה על שני דפין בו' ולפינוי בנ"ל ליתא ר' חנניו עיין
מנחות ז"ב א'. (ז) ובלבד שלא יעשנה כקונה ובלבד שלא יעשנה כונב כ"ה בגמרא ובנדרים ועי"ש בפרש"י ובשמ"ק שנדמה פירושו.

כשר

ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים ריה

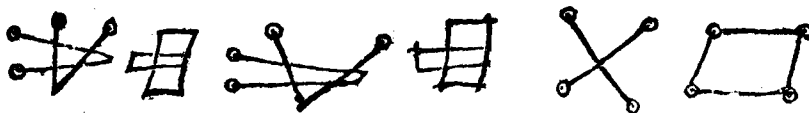
והרחקי שמים מארץ ואי זה שיעשה כשרה (ה) אמר ר"י א"ש כתבה על שני דפין פסולה וטעמא (ט) דכתיבה אחת אמרה תורה ולא שתי כתיבות יש לשאול דבגמין פ"ב [כ' ז'] אמרינן לענין גט ספר אחד אמרה רחמנא ולא שנים ושלושה ספרים ותנן [פס פ"ז ז'] שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר אלמא כתבו על שני דפין כשר והכא אמרינן כתבה על שני דפין פסולה. אמר ר' הלכו [מנחם ז"ל כ' ז'] חזינא ליה לרב הונא דכריך ליה מאחד כלפי שמע ועושה פרשיותיה סתומות ומסקינן [ז"ל כ' ז'] רבנ"י אמר מצוה לעשותן סתומות ואי עבדינן פתוחות שפיר דמי. ולכך התלכות של מסכת מנחות האמורות במזוזה הורגלו העולם לתוספת שמירת הכית לכתוב בסוף השורות חותמות ושמות כל [של] מלאכים ואינם עקובא אף לא מצוה אלא (י) תוספת שמירה. וזו צורת המזוזה וחיתמיה: שמע וגו' ואהבת וגו' לאלו ב' מקראות כותב וחותם יה יה יה כותב והיו הדברים וגו' ושננתם לבניך ודברת

בם בשבתך בביתך ובכלתך בדרך וחותם מיכאל כותב ובשכרך ובקומך וקשרתם לאות על ירך והיו למוטפות וחותם גבריאל וחותם זה"ו כותב בין עיניך וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך וחותם יה יה יה כותב והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי וחותם עזריאל כותב מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם ונתתי ממר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהריך ונתתי וחותם צדקיאל מם כותב עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת השמרו לכם וחותם יה יה כותב

פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם וחיה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה וחותם שרפיאל כותב ואבדתם סהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נתון לכם ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו למוטפות בין עיניכם ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובכלתך וחותם רפאל כותב בדרך בשכרך ובקומך וכתבתם על מזוזות ביתך וחותם מם כותב ובשעריך למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וחיתם ענאל וכותב אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים וכותב על הארץ בסוף שיטה או בתחלת שיטה וחיתם

הרי כתבנו
צורת המזוזה
וחותמיה.

כציל

תועפות ראם

(ח) כשרה ושיין רמז"ס פ"ה מהל' מזוזה ה"ה מנהג הסופרים. (ט) וטעמא כו'. כ"כ רבינו מדנפשי' אצל הרמב"ן נחי' לניטין ד"כ כ' בשם התוס' דהוא מגו"ס דכתיבה כתיבה דבעינן ספר אחד ולא ב' וג' ספרים ובהע"ם סוף פ' ויקהל אות כ"ע ביאר דבריו דאע"ל דכס"ת כשר הרבה דפין היינו משום דכ' גדול כזה דרכו להיות על הרבה דפין וכולן ספר אחד משא"כ מ' קטן במזוזה אין דרכו לכתוב על ב' דפין ומש"ה כ' חי' כ' נראה כשני ספרים וכן כפ' כוסם כדליתא בסומה ד"ה. וכ' הש"ס דמשכ"ל יש לשאול כו' אינו אלא לפרש"י דב' דפין בעור אחד קאמר דלפי' התוס' דשני דפין בשני חתיכות קאמר לק"מ כמבואר בחוד"ס כתבה וגם משעם רבינו דכתיבה ח' א"ר ולא ב' כתיבות לפי"ו אפי' בעור אחד הו"ל ב' כתיבות ונ"ל לתרץ להכי חשיב מ' אחד אצל גבי מנילת כוסה שני דפין בעור אחד חשיבי שני ספרים עכ"ל ובשו"ת מנחה בלולה למהר"ם מפלאנים ד' ע"ב א"כ ליתר שאלת היראים ונ"ל דגם אע"ס דנקרא קשר מ"מ הסם מקלינן דהא באמת לא אשכחן בגמ' דשני שרשום וגם להקפיד בחסירות וחסירות כמש"ל התוס' במנחות ז"ב ב' ד"ה כתבה. מתחת דבאמת בגמ' אינה מזה כד"ה מנחות ז"ל א' ד"ה נאמר ולהכי אין מקפידין בשני דפין אף בעור אחד אצל לא במזוזה דשרשום ג"כ וחסירות וחסירות גמרינן בג"ס אליבא דשמואל ולהכי אמר שמואל בשני דפין אף בעור אחד דפסולה ובפסול שיראים נופא כתב הא דגמר שמואל במזוזה כתיבה כתיבה היינו מכתבה דס"ת ולא מגט וא"כ אין קדושה כלל עכ"ל ובאמת רבינו לא מקשה מ"ס דמזוזה כתבה על שני דפין פסולה ואילו בגמ' כשר על ב' דפין דא"כ למ"ל לרבינו להביא דבגמ' פ"ב אמרינן לענין גט ספר אחד א"ר ולא שנים ושלושה ספרים אלא דרבינו הקשה על הפסוק דמזוזה שכתבה על שני דפין פסולה דכתיבה אחת א"ר ולא שתי כתיבות דא"כ ה"ו בגמ' דכתיב וכתב לה ספר כריתות כתיבה אחת אמרה תורה ולא שתי כתיבות ויופסל גמ' בכתב הגט על שני דפין ואילו בגמ' פ"ב אמרינן דשני ספרים פסולין בגמ' מדכתיב ספר משא"כ שני דפין כשר דכשר אחד הוא ולא מופסל מוטעם שתי כתיבות כדדרשין במזוזה ויש להשעיס יוחר דלכאורה קשה מנלן דוכתבתם הוא כתיבה אחת ולא שתי כתיבות אלא ז"ל וכתבתם על מזוזות משמע כתיבה שראויה למזוזה אחת ולא שתי כתיבות שראויה לחלק לשנים כפרש"י בד"ה ראויה וע"ו מקשה רבינו ה"ו נימא וכתב לה ספר כתיבה אחת דהיינו שראויה לספר אחד ולא ב' כתיבות כג' דפין שראויה לחלק לב' ספרים וא"כ אין התחלה לחי' המנחה בלולה על שאלת רבינו. (י) אלא תוספת שמירה. ונ"ל ספר הפרדס בגדול לרש"י ז"ל ס' רפ"ה, ובסוף הארץ ד' סימנים ולריב"ז מלאכים בסוף שורות הדברים מיכאל וסימן. ובסוף שורות ובשכרך גבריאל וסימן. ובסוף מטה עזריאל וסימן. ובסוף עבד דקיאל וב' סימנים ובסוף ואבדתם שרפיאל ובסוף אהרן רפאל ובסוף ובשעריך ענאל וסימן. ובמזוזה שז' ר' יהודה חסיד היה כתוב ג' פעמים יה ובסוף [נראה שז"ל בסוף] שיטה ראשונה ובסוף שיטה

יהיה

ספר עמרז אימורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים 436

תניא בפ' הקומץ רבה [מנחות ז' ב'] אמר ר' שמעון בן אלעזר (יא) עושה דוכסומסום כמין דף ועושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה וכמה ריוח אמר רב מנשיא בר יעקב ואמרי לה אמר רב שמואל בר יעקב כמלא אמבא דספרי וכל שכן (יב) אם הוסיף שיפה עשה. למדנו כתיבתה. צא ולמד איזה שער חייב במזוזה תניא ביומא פ"א [י"א ב'] בשעריך אחד שעריהבתים ואחד שערי עירות [ואחד] שערי מדינות והצרות (יג) רפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן כולן חייבין במזוזה יכול שאני מרבה אף בית שער אכסדרה ומרפסת ת"ל ביתך מה ביתך העשוי לדירה אף כל העשוי לדירה יצאו אלו שאינם עשויים לדירה יכול שאני מרבה בית בורסקי ובית המרחץ ובית המבילה ת"ל ביתך מה ביתך העשוי לכבוד שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהם קודש ובית הכנסת היכא דלית ביה בית דירה או (יד) נעשה משל הקדש פטור מן המזוזה דתניא ביומא פ"א [י"א ב'] בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה ושארין לה בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין והלכה כחכמים ואין לומר הלכה כר' מאיר בגזירותיו. ואמר רבא פ' הקומץ [ז' ב'] הני פתחי שימאי פטורים מן המזוזה מאי פתחי שימאי פליגי בה רב רחומי ורב (טו) חד אמר דלית להו תיקרה וחד אמר דלית להו שיקפי פי' מקום התוך בעץ

תועפות ראם

והיה אם שמע ד' פעמים יב. ובסוף שיטות בכל יורה סימן כז ובסוף שיטות והשתחויות ב' פעמים יב. וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהל' תומ"ז ה"ד אלו כותבין נכסיהם שנות המלכיים או שנות קדושים או פסוק או חומות ה"ה בכלל מי שאין להם חלק לעולם כ"כ שאלו הנפשים לא די להם שבעלו המזוזה אלא שעשו מזוזה גדולה שהיא יהוד השם של הקב"ה והסתכו ועודוהו כאילו היא קמיע של הגיית עולמן כו' וכ"כ שם בהגמ"י שאל לכתוב במזוזה לא חותם ולא מלאך רק שתי הפרשיות כאשר הם כתובות לא להוסיף אפי' אות אחת ודלא כר"א אשר כ' לורת המזוזה וחומות ושירות מלכיים כו' עיי"ה ומש"כ רש"י בסנהדרין כ"א ב' ד"ה ליבונאה. אריות גדולות כעין אותן כותבין בקמיעות ומזוזה עכ"ל רש"י וע"כ כיון על הוספה שבמזוזה מכ"מ י"ל שה' נהוג על אחורי המזוזה וצחי' הר"ן שם כ' על גג המזוזה אצל לא על סדר כתיבת הפרשה כ"כ בש"ס סי' קמ"ה או"ד ובגדפס כתוב אחר הוספת שמירה בזה"ל וכוח על הארץ בסוף שיטה או בראשה וצורת המזוזה והוהמיה ורשאי השורות תמלא בפוסקים עכ"ל והשם חדש שם כ' חבית הללו מן וכוח כו' עד בראשה מקומן לעיל אחר ואיזה שיטה כשירה וצמח לא ראה נ"י הכת"י שלפניו שכתב רבינו וזו צורת המזוזה כו' עד וכוח על הארץ בסוף שיטה או בתחת שיטה כו' והמסדר הר"ב קינר כל צורת המזוזה והותמיה עד וכוח כו' וא"כ אין כאן חילוף אלא דלוג ובשאלת הקבלה כתב על רבינו הרא"ש שהיה חכם גדול גם בחדמות הקבלה וכאן ראינו ראי' לדבריו וכ"כ רבינו לעיל סי' שצ"ט עיי"ה אות ז"ל בביאורי. (יא) ר' מאיר היה כותב על דוכסומסום כו' כ"ה לפנינו בגמרא ועיי"ה בתוס' וזי' הגדפס א"ר אלעזר מאיר היה כותב כו'. (יב) נראה מדברי רבינו שהידור הוא להיות ריוח יותר ממלא אטבא דספרי ועיין בהר"ש הל' מוחה סי' ד' ש' אצל בסופה א"ר ריוח וכ"כ הרמ"א ביו"ד סי' רפ"ה סעי' א' ובסופה א"ל להניח כלל. טור. ופי' שם הש"ך דשם גזיון א"ל להניח אצל מכ"מ לר"ך להניח מעט כדי שיכיו האותיות בסוף השיטות מוקפות גזיל עכ"ל אולם ראה זה מלאכי בם' האגודה במנחות שם וז"ל וכיון דכריך תחתיו לגזל היקף וצד אחר כמלא אטבא דספרי דהיינו כדי אחרים עכ"ל. (יג) והצרות מכידור שזון רבינו ש' והצרות אחר מדינות נראה לי שמפרש הצרות מלה"כ (בראשית כ"ה פ"ה). בהצריהם. והיינו כריס שאין להם חומה והוא מניביל למדינות שפי' כריס המוקפים חומה כמ"כ הגר"ש יומא שם ובשאלות דר"א סי' קמ"ה כני' רבינו. (יד) או נעשה משל הקדש. פי' אע"פ דיש בה בית דירה פטור מן המזוזה אולם ע"ז לא הביא רבינו ראי' ונראה דליק לה מן והלכות שהי' להם בית דירה ולא היה להם מזוזה כמ"ס ביומא י' א' ודלא כמ"ס הגרמ"ה הורו"ץ בהנהגותיו ליומא י"א ב' עמ"ס בגמרא יצאו אלו שכן קודש וז"ל ר"א אין בהם בית דירה אין בהם משום בית האוצרות שהן חששים קודש אצל בדירת אדם לא שייך הך פטורא רק משום דירה בע"כ למ"ד הכי עכ"ל וע"ד רבינו הרא"ש כאן אינו כן אלא דנס בדירת אדם אם נעשה משל הקדש פטור ועיין הגר"ש יומא י' ב' ואינו כחצני לדעת רבינו. והמאירי ביומא פ"א כ' ואי קשיא לך לשכת פרהדרין גופה לא לחייב במזוזה מדאמרין לקמן מה בית שהוא חול וכו' יצאו הר הבית והלכות והעזרות שהן קודש ואין טעוין מזוזה תרצו בה דפחוסה בחול היתה ותכן כל הלכות שהם בנזות בקודש ופחוסות בחול חזק חול עכ"ל. וראיתי כאן להעיר עמ"ס ביו"ד סי' רפ"ו סעי' י"א הבית שבספינה פטור מן המזוזה וכ' בס' נחל איתן להרמב"ם פ"ו מהל' מזוזה ה"ס מקור לזה מהירושלמי שילהי מנייה תפילין ומזוזה מי קודש כו' רה"א תפילין קודמת כו' מ"ס דר"ה שכן היא נובגת במפרשי ימים והולכי מדבריות ואם איתא דבית שבספינה חייבת במזוזה הרי מזוזה ג"כ נובגת במפרשי ימים אלא ש"מ דבית שבספינה פטור מן המזוזה וכ"כ בס' נח"ע על ג"כ מדות מדה י"ב בתי' ובשול"ת מו"א אולם ברכות והדלות אות א' ובמחל"ל לא מנרעא מדי ד' הירושלמי ראי' לדע' בית שבספינה דכוותה הירושלמי בעממא דר"ה הוא דתפילין הוא חוב המוטל על גופו ש"ל ואי אפשר להפטר ממנה משא"כ מזוזה אפשר שהוא נים או הולך במדבר שאין שם בית ואין עליו חיוב מזוזה כלל אצל לענין אם יש בית שבספינה אם נקראת בית לעשות לה מזוזה או לא זו לא שמענו מדברי הירושלמי. כלל וכלל ובס' מחנה חיים סי' ט"ו כ' ע"ד הירושלמי שנקפו שמזוזה אינה נובגת במפרשי ים ולא נקפו שאינה נובגת בכל בתים השאלים והסכורים ושופות נכרים אלא פשיטא דכונס חייבים מדאורייתא כדעת ראשונים שהבאנו עכ"ל ואינו מכיר ראי' זו דהא ספיר אמרו בירושלמי עדיפא יותר דאפילו בלא בית כלל מ"מ תפילין נובגת שחובת הנוק היא ואין להפטר ממנה בשום אופן משא"כ במזוזה ומש"ה תפילין קודמת. (טו) ורב יוסף חד כו' ב"ז"ל וכו' ברי"ה והר"א"ש ולפנינו בגמרא הני' אלא יוס' אצל צעיריון י"א א' איתא ורב יוסף וני' הגדפס מאי פתחי שימאי דלית להו תיקרה דכוותה רבינו בפי' דאין לו תיקרה נדבק הדלת אלא למזוזה ולמטלה פתוח ואמרי לה דל"ל שיקפי פי' מקום חיתוך כו' וכי' הווי העמודים דכוותה רבינו בפי' דאין לו תיקרה היינו המשקף העליון וכפרש"י בלשון הראשון תיקרה אסקופא עליונה ולי נראה דאין זה כוונת רבינו אלא שלעולם יש להסתחא אסקופא עליונה

ספר עמוד זאמורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים ריט

או באבן שהדלת שוקף עליו ועבדינו לחומרא (מו) ואיזה שיחיה חייב במזוזה. אמר רב פפי (יו) [ג' א']
האי אינדרונא דאית ליה ד' בכי חייב בד' מזוזות אע"ג דרגיל בחד טפי. בית שאין לו אלא פצים אחד
ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרין (יח). למדנו באיזה שער. צא ולמד מקום קביעתה בשער אמרינן פ'
הקומץ [ג' ע"ה] אמר רב חסדא מצוה להניח בתחלת שליש העליון פ' (יט) שלא ישפילנה יותר אבל
להגביה יותר רשאי וטעמא כדתינא ר' יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה יד וראש אף כתיבה
בגובה ואמר ר' זירא אמר רב מתנה אמר שמואל מצוה להניחה בתחלת שליש העליון כר' יוסי ואע"ג
דפליג ר' יהודה על ר' יוסי ואמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כשר למזוזה
וקאי רב הונא כוותיה דר' יוסי קי"ל דקי"ל בעירובין [מ"ו ז'] ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי ועוד דקיימא
שמואל כוותיה. ואמר ר"ח [ג' ז'] מצוה להניח בטפח הסמוך לר"ה מ"ש רבנן אמרי כדי שיפגע במצוה
מיד רב הונא מסורא אמר כי היכי דתינטריה. רב יוסף משמיה דרבא אמר העמיק לה טפח פסולה פ'
עד טפח נקרא מזוזה ויותר (כ) לא נקרא מזוזה ויוצא מ"ש שם מזוזה. אמר רב יהודה אמר שמואל [ג' ז']
מצוה להניחה בתוך חללו של פתח וטעמא דבשעריך כתיב תניא [ג' א'] ביתך דרך ביאתך מן הימין או
אינו אלא מהשמאל ת"ל ביתך מאי תלמודא אמר רבא (כא) דרך ביאתך וכי עקר אינש כרעיה דימינא
עקר ברישא רב שמואל בר אחא משמיה דרבא בר עולא אמר מדכתיב ויתן אותו אצל המזבח מימין
בבוא איש בית ה'. למדנו המקום. צא ולמד כיצד יקבענה. תניא [ג' ז'] העמיד לה מלכין של קנים
חותך שפופרת ומניחה אמר רב אחאי בריה דרבא ל"ש אלא שהעמיד ולבסוף חתך אבל חתך והניחה
ולבסוף העמיד פסולה משום תעשה ולא מן העשוי פ' (כב) וכתבתם על מזוזות ולא שכבר כתוב ומונה.

תועפות ראם

עליונה אלא שלמעלה מן האסקופא אין כותל אולם מפרש"י בעירובין י"א א' ד"ה תקרה נראה כפי' הווי העמודים והפי' שכ' רבינו נאן
הוא כפרש"י בלשון הראשון וכ"כ החוס' שם ויש לכיין פי' רבינו שיעלה נמי על מ"ד דל"ל תקרה כמ"כ החוס' פי' מקום שהדלת שוקף
שם מלמעלה אינו סוד כו' ואל"כ תקרה הוא אסקופא עליונה וקסי מזוזות כפרש"י. (מו) בהגמ"י פ"ו מהל' תומ"ו כ' ע"ז דעת הסמ"ג
עשין כ"ג אינו כן שכ' שם פתחים שוממין פטורין מן המזוזה שאין להם משקוף או תקרה וכ"ה דעת הרמב"ם ועיין הע"ש שאלוהא קמ"ה
אות ט'. (יו) פפי. לפנינו רב פפא וכו"ה בגדפס. (יח) רבינו לא כ' כאן הלכה כדברי נוי ודעת הרמב"ם דהלכה כחכמים אצל הרא"ש
סקס בהל' מזוזה סי' י"ד כר"מ והס"ך כר"ס כתב דיקבענה בלא זכרה משום ספקא דניא או כר"מ או כדכנן וכ"כ הח"א כלל
ס"ו אות ז' ואל"כ מלך ימין י"א דחייב ולכן יקבענה בלא זכרה. (יט) פי' כו' הסירוש שכתב רבינו הוא מה שאמרו בגמרא ל"ג ב'
ומהי תחלת שלש העליון דקאמר להרחיקה כו' והס"ך בנקב"כ י"ד סי' רפ"ט הביא דעת הרא"ש להלכה עי"ש שהביא ללשון היראים כמו
שהוא לפנינו אמר רב חסדא מצוה להניחה בתחלת כו' ובאמת לפנינו ל"ג בגמרא אמר רב חסדא כו' אלא אמר ר"ז אמר ר"מ א"ש שכ'
רבינו בסמוך ובסמוך כ' רבינו ואמר ר"ה מצוה להניח בטפח הסמוך לר"ה כו' וממ"ש ואמר ר"ה נראה כמסכ"ר כאן אמר ר"ה מצוה
להניח בתחלת שלש העליון ומש"ה כתוב בציוד מומרל ור"ה אצל לפנינו הג' אמר רבא מצוה להניח בטפח הסמוך לר"ה וכו"ה א"ה
אמר רבא ומש"כ כאן רבינו בסמוך ועוד דקיימא שמואל כותיה בגדפס הגי' דקיימי שמואל ורב חסדא כותיה והוא מתאים לגי' רבינו
אמר רב חסדא. (ב) יותר ל"ג כו'. נראה פשוט דכוונת רבינו עד טפח ולא עד כולל נקרא מזוזה. יותר מזה והיינו טפח ל"ג מזוזה
וכ"כ רבינו בסוף הסיון וגם כי מוכרח שמה יעמיק במזוזה טפח ומיפסל עכ"ל הרי דטפח פסולה וכלשון הגמרא העמיק לה טפח פסולה
אצל בגדפס הגי' יותר מטפח נקראת חומה ואל"כ משם מזוזה ואל"כ דעת רבינו כה"ל סי' כ"ו שז' צוה"ל חקך בכותל והרחיק טפח ותתנה
הר"י כשרה יתר מכאן פסולה ובשו"ת עמודי אש סט"ו אות מ"ט הניח דבריהם בל"ע דהא בגמרא מבוחר דטפח פסולה ובירושלמי ספ"ד
דמגילה שמואל אמר נחנה לפנים מטפח פסולה ופי' הק"ע כפי' הג' שהעמיק חור בכותל כו' וכ"כ האשכול הג' מזוזה ולעג"ל ה' נראה
שם"ס כה"ל וצ"ל חקך בכותל והרחיק עד טפח כו' והוא כדברי היראים דכאן פי' עד טפח כו' וכ' בס' דעת קדושים להל' מזוזה סי' רפ"ט
במקדש מעט סקב"ל דלפי הטעם שכ' רבינו היראים ה"ה כשקובעה על הסף משוך טפח מחוץ אל סמיכות הבית והיינו טפח רחוק מחלל
הפתח פסול אף שנוף הסף שקובעה עליו רחב יותר פסול ואע"ג דשקובעה בעץ המזוזה כשר דיעבד גם שלא בחלל הפתח אך לא בכותל
חוץ למזוזה השער כמ"כ בגדולי הקדש שם סק"ד וכ"כ ההי"א א"ס כלל ס"ו דין כ"א עי"ש כה"ל. (כא) א"ר דרך ביאתך כו' כ' השם
הזה חירוף רבא דמתוך להבדיל דרך ביאתך בימין היא ברייתא דספרי פ' ואחשון ביתך על ביאתך של ימין בכניסה וצ"ל דרבה לא
ידע קר מתניתא דספרי דא"ל לא הוה אמר לה מדפסיה ובמכילת"ו ואל"כ דפסרי י"ל דהיינו בימין היד ואל"כ אכתי יש להקשות מנ"ל רבני
בימין היד אמר ביתך ביאתך ומשנאל הוה וקבושיית הגמרא מהי תלמודא ועו"ל רבא דרך ביאתך בימין הלוכו דהיינו נגלים שבה בזה
לביט וכי עקר אינש כרעא דימינא עקר ברישא ואל"כ בעי דוקא בימין כרגל ועיין ש"ס לאלולות אות ק"מ ורב שמואל ב"א אמר מדכתיב
מימין בבוא איש בית ה' יליפין לכל דבר היתון דרך ביאה לריק ליתן בימין. (כב) פי' כו' עיין במ"ע פ"ו מהל' תומ"ו שז' וצ"ל דהא
בעינן וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך אלמא מזוזה ושער תחילה ואל"כ וכחצתם עכ"ל ועיין הלכ"ס לר"ה הג' מזוזה סי' י"א במש"ס
משום תעשה ולא מן העשוי שכ' המש"ס ע"ש הלבוס סי' רפ"ט צוה"ל כלומר שזה דומה לתעשה ולא מן העשוי שנאמר נבי סוכה דהא
נמי כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך דמשמע שתקבעם על המזוזות כשהוא שקוע בבנין של ביתך ולא שתקבעם במזוזה ואל"כ תשיקע
המזוזות לבנין ביתך כו' וכן ה' ד' היראים כאן כפי' ואלא כפרש"י בד' ל"ג א' שפי' דמזוזה גמרינן מלינית דכתיב בה תעשה ואגרי"פ
בקי'

ספר עמוד ז' איסורים שאינם נעשים רע לכריות כי אם לשמים יראים 438

ותניא [ג'ד'] וכתבתם יכול יכתבם על האבנים שיכול והלא דין הוא (כג) נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה דכתיב (כד) כתוב זאת זכרון בספר אף כאן בספר ואע"ג דאיכא למילף כתיבה כתיבה מאבנים דכתיב וכתבת על האבנים אין דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתובה שאינה נוהגת לדורות ואומר ואני כותב על הספר אע"ג דכתיב על מזוזות דמשמע במזוזות ממש פי' רבא (כה) וכתבתם כתיבה חמה והדר על מזוזות. תניא [ג'ז'] תלמה במקל או שהניחה אחרי הדלת סכנה ואינה מצוה פי' (כו) בשעת השמד שנו שסכנ נפשו כחנם. אמר רב יהודה א"ש [ג'ח'] במזוזות הלך אחר היכר פי' (כו) מאי היכר צד רב אדא אמר אבקאתא ה"ד כנון דאיכא פיתחא בין תרי בבי ולא ידעינן איזה צד יקרא ביאה ואיזה צד יקרא יציאה. אמר רב יהודה עשאה כמין נגר פסולה פירש לי רבי כמין נגר מעומד אלא צריך להניחו מושבב כספר תורה המונח בארון וראייתו דמעומד קרי נגר דאמרינן בב"ב [ק"א ח'] גבי כוכין דשדי ליה כמין נגר פי' קברו [מעומד (כה) ורש"י פי' כמין נגר מושבב ולרבי היה ספק בידו דא"ל יניחנה חצייה מושבב וחצייה] מעומד והיינו כי אשתוירא דמכשר במנחות [ג'ח'] כזה והעם נהגו כרש"י ונראה הדבר וגם כי מושבב שטא יעמיק במזוזה טפה ומפסיל. ובשעה שהוא קובעה בביתו צריך לברך אקב"ו לקבוע מזוזה ובשעת עשייתה א"צ לברך דמסקינן (כט) במנחות פי' התכלת [מ"ז ג'] כל מצוה דעשייתה לא הוי גמר מצוה אע"ג דפסולה בעובד כוכבים אין צריך לברך וכל מצוה דעשייתה הוי גמר מצוה אע"ג דכשרה בעובד כוכבים צריך לברך. תניא [ג'ח' ק"ג ח'] המשיכיר בית לחברו על השוכר לעשות לו מזוזה וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא ובעובד כוכבים נוטלה ויוצא. תניא [מנחות מ"ה ח'] השוכר בית בחו"ל והדר בפונדק בא"י פטור מן המזוזה כל לי' יום אבל השוכר בית בא"י חייב במזוזה לאלתר (ל) משום ישוב ארץ ישראל דאמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא ושעמא דכתיב ביתך ודרשינן ביאתך אלמא ביוצא ובא הקפיד הכתוב.

תועפות ראו

נחי' ה"ס שספרו קשות מיושב כ' מלוא להסביר בלוח ענין ילפין להקיש מזוזה ללית כו' ומזה ליישב ועיין הע"ש שא"י קמ"ה אות ח' מש"ס והנהל אשכול ח"ב ז' ד' בתשובה ז' האריך בדברי רש"י ליישב קושיית הגר"ם ולא הביא ד' רבינו דליק לה מגופיה דקרא ולפ"ד רבינו הר"ם לא שייך בתפילין לומר וקשרתם לזוה על ירך ולא שכתב קשור ומונה דהא וקשרתם דתפילין היינו הידוק צורע כדלעיל סי' שצ"ט וא"ל אם פתח התפילין לבדוק הפרשיות ותופרן אח"כ מחדש רשאי ליתן הרצועה תוך המעברתא צמוד הקשר היטן קשור ואין צוה משום תעשה ולא מן העשוי עי"ש בנחל אשכול והרביד הובא בפ' ואתחנן הביא ד' היראים כאן בפי' ו' עליו צוה"ל ואין ספק שכוין היראים לטובא דקדושין כ"ב ז' מה מזוזה מעומד כו' דלא מקרי מזוזה כ"א מעומד עי"ש. (כג) שיכול והלא דין הוא [כו'] כ"ג דל"ל וכוונת רבינו למ"ס בספרו וכתבתם שומע אני ע"ג אבנים הכי אחס דן נאמר כאן כתב ונאמר להלן כתב מה להלן ע"ג אבנים אף כאן ע"ג אבנים ורבינו קי"ר הדברים וכו' תיבת כו' לרמוז על הדיו ועי"ש סייס נאמר כו' ובסמך כו' רבינו ואע"ג דליכא למילף כתיבה כתיבה מאבנים כו' והיינו כך שכל מחתלה שיכול והלא דין הוא כו' ועיין תולין כ"ב ח' תורה שיכול. (כד) דכתיב כו' כפרש"י שם [ג'ז' ז' ד"ה כתיבה ח"ל כו' ועיין ברש"י ג'ד ח' ד"ה להלן כתיבה שפי' וכתב לה ספר ועי"ש בתורה נאמר. (כה) רבא. לפנינו רב אשי. (כו) פי'. דלא כפרש"י ותוס' אלף כפרש"י מגילת כ"ד ז' ד"ה סכנה. ש"ח. (כו) ז' בנדפס ליר וכנ"ל בסמך ומש"כ כאן רב אדא אמר בנדפס אמר רב יהודה ועיין בש"ס בגליון. (כז) המוסגר הוספתי מהנדפס שנראה כי המעתיק דלג כ"ו ועי"ש בתורה הא פי' ר"ת ובס' הישר לר"ת סי' ת"כ והו' "רבי" שכל הרא"ם ועיין לעיל סי' שצ"ט אות מ"ו בביאורי. (כט) דמסקינן פו' עד וכל מלוא חסר בנדפס שלטנו המדפיסים מא"ל לברך הא' לא"ל לברך הב' ועי"ש מא"ל השם חסד עמשכ"ר א"ל לברך דהול"ל אין לברך דאסורא איכא כו' לק"מ דרבינו כ' כלשון הגמרא מנחות שם שאמרו נ"כ א"ל לברך ותל"מ. וכו' עוד הש"ח לדברי רבינו דפוסל מילא בנכרי לא משכחת לה מלוא ששעיתא גמר מלוא וגמר מלואה וכשירה ע"י נכרי אלף מנחת מעקה. ושינה רבינו מלשון הגמרא שאמרו ביראל לר"ך לברך דמשמע בזמן ששכחו הישראל לר"ך לברך וכו' רבינו ישראל לר"ך [ונהבתי] שלפנינו חסר תיבת ישראל] דמשמע בזמן ששכחו הנכרי ע"י יווי ישראל לר"ך לברך ישראל וכמ"ל המה"ל בה' שלוחין סי' י"א דמי שמתקן מעקה ע"י אומן נכרי שמבדל הישראל עכ"ל הש"ח בנדפס סי' זה ובס' ק"ז עי"ש ועיין בהנהגת יד שאלו יו"ד סי' ק"כ ע"י סק"ז מה שתי' שם על קושיית הוזהב מווקב ונחי' בית מאיר שם. (ל) לאלתר משום ישוב א"י. נראה מדברי רבינו דשוכר חייב מדאורייתא מלל כ' שוכר בתולדה וכו' החיטוב מ' תכ"ג והשגחה ארס כלל ס"ו א"י כתב שכל"ה דעת רש"י בפסחים ד"ד ובב"מ ק"א ז' חש"ל דלמר ר"מ מזוזה כו' דבא ליתן טעם על מה ששוכר חייב במזוזה ולא פסריקן ל' מדכתיב ביתך וימלא ולא של אחרים עו"ל רבינו דלמר ר"מ כו' ושעמא דכתיב ביתך ודרשינן ביראך אלמא ביוצא ובא הקפיד הכתוב ור"ל אבל לא קפדיקן שיהא הבית שלו ודלא כדכ"ה ע"י כ"א ח' א"ל ס"ד הא שם וכו' ורש"י דדרשינן ביתך ביראך להניחה בימין דרך ביאה מ"מ תרי ביתך כתיבי אבל רבינו לא ס"ל הכי. ונעטע דהשוכר בית בחו"ל פטור מן המזוזה כל ל"י כ' התוס' במנחות שם דלא כ' דירה דירי' הוא כדאמרינן בב"ב ח' א' כל שנחתה שם ל' יום נחשב מיושבי העיר אבל פחות לא והיינו עכ"ל פ"מ שרנו לומר דשוכר חייב מדאורייתא כמ"ל הס"ח בג"ז יו"ד סי' רפ"ו עי"ש דלפ"י א"ש שכתב מ"ל חייב מיד אולם רש"י פי' טעם שפטור כל ל"י שמה יחזור בו וכו' הנרא' דשלי"א ע"ד רש"י נראה כוונתו שיחזור בו מלמד שם אבל לא לענין התשלומין קאמר דודאי כשכתב שכתב דין השכירות לא אפשר לו לחזור וא"כ אין ל"מ לטעם רש"י דאף כששכרה על יותר מל"י מ"מ פטור כל ל' יום אולם בה' יד הקטנה